

Přítomnost

ROČNÍK XIII

V PRAZE 25. LISTOPADU 1936

ZA KĚ 2.—

Sborník k oslavám Máchovým

F. PEROUTKA

Oč dnes jde německému aktivismu

Jak došlo k občanské válce ve Španělsku

GUSTAV WINTER

Slovo mají politikové

ZDENĚK SMETÁČEK

Tedy alcazarští kadeti

J. KLADIVA

Barevný film je tu

OTTO RÁDL

Číslice varují — Také britská demokracie se brání — Ještě obecná poznámka
o státních cenách — Čemu má sloužiti autonomie vysokých škol?

Síla pomluvy

Strýc Boby připomíná:

Dobře vařit se již začíná při nákupu!

Neboť jen tehdy, když koupíte dobré potřeby, můžete připravit dobré jídlo. Nežádejte tedy pouze margarín, nýbrž vždycky delikatesní margarín Vitello. Uvažte, že se Vitello vyrábí jen z nejlepších surovin a proto je stále výborné. Přesvědčte se o tom a navštivte Vitellové závody.

VITELLO
D É L I C A T E S S E

KLUB PŘÍTOMNOST

sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debatní večery ve středu v 19.30 hod.

Referují: 25. XI. Spisovatel Jan Urzidil:

Švýcarská demokracie a Československo.

27. XI. Prof. Boh. Mathesius:

„Sovětská společnost v zrcadle své literatury.“ Dokumentární místa recituje Eduard Kohout, člen činohry Národního divadla.

2. XII. Maurice Schuhmann:

Anglo-francouzská spolupráce na poli zahraniční politiky.

Není to snadné, vyznat se v dnešní mezinárodní situaci. Klub Přítomnost sleduje proto mezinárodní vývoj pečlivě a důsledně a snaží se poskytnout svému členstvu pokud možno úplný a jasný obraz dnešních politických poměrů v Evropě. Na poslední debatní večer pozval dra R. Procházku, aby promluvil o nových seskupeních a proudech v dnešní mezinárodní politice. Dr. Procházka spatřuje hlavní neštěstí současné neutěšené doby v tom, že se nepodařilo prosadit odzbrojení. Nemělo to být ovšem odzbrojení v technickém smyslu, nýbrž jakési usměrnění zbrojení, což by bylo znamenalo stabilisaci mocenských poměrů a tudíž status quo. Barthouův plán, sblížit všechny státy, které se cítí ohroženy Německem, ztroskotat o různé zájmy jed-

notlivých států. Konflikt habeský a vítězství Itálie podlomily ideologii Společnosti národů a vedly k návratu staré ideologie alianční. Hitler nabízí mír na základě bilaterálních smluv a Mussolini na hrotech osmi milionů bodků. Malé státy však nemožou na této politice zakládat svou bezpečnost. Dr. Procházka nevěří v trvalost společného postupu a politiky dynamických států, poněvadž internacionála nacionalismu jest absurdností. Anglie je dnes dobře vyzbrojena a mírové státy jsou dnes na základě své společné politiky lépe připraveny než státy dynamické. Dr. Procházka soudí, že by tato skutečnost mohla znamenat návrat k staré politice vyjednávání o omezení zbrojení a o uklidnění Evropy.

OBSAH 46. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: F. PEROUTKA: Sborník k oslavám Máchovým. — H. SCHÜTZ, G. HACKER, W. JAKSCH: Otázka českým politikům. — R. PROCHÁZKA: Co chce Polsko. — OTTO RÁDL: Slovenští studenti v Praze. — Volby na železnicích. — E. F. BURIAN: Odpověď bratru Horkému. — Mládež především. — Něco o podstatě historických výroků. — K reformě správy cesta trnitá. — Potřebujeme výkonné hospodářské kontroly. — Služba nepříteli. — Co nás spojuje. — Právo a případ Kelsenův. — Sdělení autorovo.

Přítomnost

za redakci odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TŘÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.— • Užívání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10. I. 1924 • Podací úřad Praha 25

TISKEM KNIHTISKÁRNY O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TŘÍDA Č. 62

DVA MLADÍ - DVA SVĚTY

Španělsko zakleté do ticha hor
Španělsko myrtových a cypřišových hájů
Španělsko odpoutané od útrap a času

líčí svěží a živoucí román
KARLA HADRBOLECE

K L I D

román milosrdenství a slitování nad bědnými osudy lidí hledajících útočiště v osamělé citadeli Mont Louis ve výši skoro 2000 m, kde autor ztrávil kus svého mládí.

Román Hadrbolecův byl doporučen k vydání českou porotou světové soutěže. Cena 35 Kč, vázané 47 Kč.

T. SVATOPLUK, autor před 3 lety obstaraného románu BOTOSTROJ, jenž vzbudil vášnivou pozornost, konečně může debutovat novým dílem

M R T V Á Z E M Ě

v němž nám postavil jako pendant průmyslnického románu rub racionalisace, úpadek venkova, kde se robotí za almužnu a v době elektřiny svítí opět svíčkou. Lid žije bez cíle a bez myšlenky. V tomto bezútěšném prostředí dovede jen láska, hezká a živelná, překonávat tragickou stupidnost vesnice.

Tak vidí venkov T. Svatopluk a jeho svět i jeho řeč je baladicky chmurná, tvrdá, úsečná. Cena 32 Kč, vázané 44 Kč.

„Zde je nový Upton Sinclair nebo Emil Zola,“ — napsala americká knižní revue BOOKS ABROAD.

Tyto dva nové pozoruhodné romanopisce uvádí

NOVÁ ČESKÁ PROZA 1937

vedená s novými metodami Karlem Konrádem a Vladimírem Neffem, kteří svolávají nové české prozaiky pod svůj praporek a vykládají svůj redakční program a zásady v zvláštním, hojně ilustrovaném letáku s poutavými články o autorech a jejich pracích.

U knihkupců nebo v nakladatelství

SFINX B. JANDA, PRAHA XVI, PŘEMYSLOVA 16

POPULÁRNÍ DÍLA univ. prof. dra Josefa Šusty

jsou jedinečného významu historického. Náleží k nejčtenějším dějepisným knihám dneška.

Úplné dílo ve dvou souborech:

Dějiny Evropy v letech 1812-1870

Brož. V celopř. vazbě
Díl I. Pád Napoleona I. - - - - Kč 60.—, Kč 70.—
Díl II. Revoluce a reakce - - - - Kč 33.—, Kč 43.—
Díl III. Boje o národní státy - - - - Kč 33.—, Kč 43.—

Světová politika v letech 1871-1914

Díl I. Svět zámořský, východ a Afrika až do berlínského kongresu - Kč 45.—, Kč 55.—
Díl II. Trojspolek a francouzsko-ruská aliance - - - - - Kč 57.—, Kč 67.—
Díl III. Rozmach imperialistických sklonů ve světové politice - - - - Kč 45.—, Kč 55.—
Díl IV. Mezi haagskou a algecírskou konferencí - - - - - Kč 52.50, Kč 62.50
Díl V. Vznik trojdohody a velmocenský výpad rakouský - - - - Kč 54.—, Kč 64.—
Díl VI., poslední. V soumraku světové srážky - - - - - Kč 69.—, Kč 79.—

Dodáváme též na mírné splátky za nezvýšené ceny. Obdržíte v každém knihkupectví nebo v

nakladatelství VESMÍR, Praha VII.,
Dobrovského číslo 29

KNIHOVNA
JEST OZDOBOU DOMOVA.
NAŠE NOVÉ SESTAVOVACÍ KNIHOVNY JSOU KRÁSNÉ, ÚČELNÉ A LEVNÉ.
ILUSTR. KATALOG ZDARMA A FRANKO.
Spina
V PPAZE II, VODIČKOVA 32.
PALÁC -U NOVÁKŮ-. TEL. 23312.

V BRATISLAVĚ, Laurinská 22, telefon 1128
V BRNĚ K. VÄGNER, Česká 16.

**Pro dobrý nákup
do prodejen ROVNOSTI**

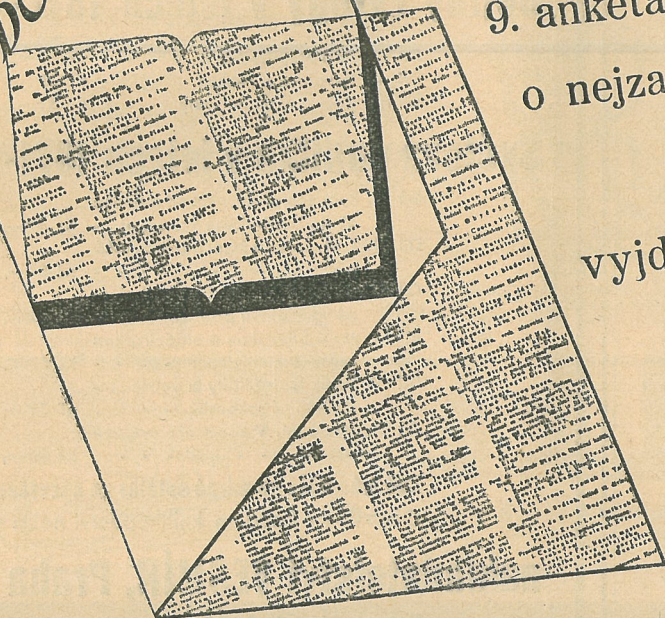
l é k a ř i

Odborný lékař pro porodnictví a pro nemoci žen **MUDr. K. STEINBACH**
PRAHA II, Havlíčkovo náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-13

Sanatorium dra Borůvky

PRAHA II, LEGEROVA UL. 61n.
Ústav pro choroby chirurgické, ženské a porody
Telefon 2123-7, 379-0-6, 332-3-8

LIDOVÉ NOVINY

9. anketa LIDOVÝCH NOVIN
o nejzajímavější knize roku 1936

vyjde **29. listopadu**

Loňská Anketa Lidových Novin

doporučila zejména tyto z našich knih:

Poesie:

František Halas: **Staré ženy.**
Brož. Kč 12.—, váz. Kč 22.—.

Josef Hora: **Dvě minuty ticha.**
Brož. Kč 18.—, váz. Kč 28.—,
zvl. vyd. Kč 36.—, v kůži Kč 77.—.

Otokar Fischer: **Rok.**
Brož. Kč 15.—, váz. Kč 25.—.

Stanislav K. Neumann: **Srdce a
mračna.** Brož. Kč 20.—, váz.
Kč 30.—.

Vítězslav Nezval: **Sbohem a
šáteček.** Brož. Kč 38.—, váz.
Kč 50.—.

Prosa původní.

Karel Čapek: **Obyčejný život.**
Brož. Kč 22.—, váz. Kč 32.—.

Karel Poláček: **Michelup a moto-
cykl.** Brož. Kč 38.—, váz. Kč 50.—.

Olga Scheinpflugová: **Balada
z Karlína.** Brož. Kč 18.—, váz.
Kč 30.—.

Antonín Trýb: **Císař chudých. —**
Brož. Kč 40.—, váz. Kč 52.—.

Prosa přeložená:

James Hilton: **S bohem, pane
profesore!** Brož. Kč 16.—, váz.
Kč 28.—.

L. F. Céline: **Cesta do hlubin
nocí.** Brož. Kč 65.—, váz. Kč 80.—.

Lion Feuchtwanger: **Římský žid.**
Brož. Kč 59.—, váz. Kč 71.—.

Franz Werfel: **Čtyřicet dnů.**
Brož. Kč 95.—, váz. Kč 110.—.

Knihy života:

Karel Čapek:
Hovory s T. G. Masarykem.
Brož. Kč 60.—, váz. Kč 75.—.

Tomáš Čapek: **Moje Amerika.**
Brož. Kč 48.—, váz. Kč 63.—.

R. H. Bruce Lockhart: **Ústup ze
slávy.** Brož. Kč 45.—, váz. Kč 60.—.

Ferd. Peroutka: **Budování státu.**
Dosud vyšlé 4 díly stojí brož. Kč
325.—, váz. Kč 395.—.

Lev Trockij: **Dějiny ruské revo-
luce 1905—1917.** 3 díly: Brož.
Kč 300.—, váz. Kč 360.—.

U KNIHKUPCŮ

F R . B O R O V Ý

PRAHA II,
Národní tř. 18

BRATISLAVA,
Dunajská 21

Oč jde dnes německému aktivismu?

O myl cizího pozorovatele.

Přijel k nám politický publicista z Anglie, pozoroval nějakou chvíli mlčky naši vnitřní politiku, a pak se zeptal: „Prosím vás, jakýpak je vlastně rozdíl mezi německými aktivisty, myslím rozdíl jiný, nežli taktický. Slyším a čtu, že obojí směr má celkem tytéž postuláty: jazykové stížnosti, věci školské, místa ve státní službě, státní dodávky, a zdá se mi, že tohle nejsou žádné „velké otázky“. Kdybyste vy, Čechoslováci, v těchto věcech udělali žádané koncese, rád bych věděl, co by si počal pan Henlein, a co by jeho lidé říkali dále na účet aktivistů. Už pro tuhle podívanou by stálo za to, abyste se pokusili na ty koncese vejít. Zdá se mi vůbec, že rozdíl mezi oběma směry jest jen v taktice. Henleinovci sice, jak vidím, v poslední době něco říkají o národnostní sudetoněmecké autonomii; ale mluví o tom tak široce, tak nejasně a kuse, že tohle nemůže být politický program. Ostatně jsem nedávno četl článek jejich čelného poslance, že prý vaše ústava jejich straně zcela vyhovuje. A ta ústava není autonomistická. Tedy to není myšleno vážně, a rozdíl mezi SdP. a vládními Němci jest asi jen taktický. Oni se snaží dosáhnout těch fragmentárních požadavků ranou do stolu, tito spoluprací a přesvědčováním. Myslím, že sudetoněmečtí radikálové nemají vůbec pravdu, protože jejich radikalismus zvětšuje nedůvěru československých mas, a žádná vláda na světě nemůže na př. svěřovati místa ve státní administrativě těm, kdo budí nedůvěru, zadávat práce firmám, které připlácejí na politický směr, jenž propaguje neklid. Aktivisté mohou mít pravdu, budou-li Češi a Slováci rozumní a dají-li se od nich přesvědčit, aby udělali, co prakticky lze. Ne-li, nemají pravdu ani oni, ale pak ovšem se celá věc sází na kartu mezinárodních událostí.“ —

Anglickému pozorovateli se dostalo této odpovědi: „Mýlíte se, pane, myslíte-li, že jediný rozdíl jest v taktice vymáhání „malých požadavků“. Ani SdP ani aktivisté v nich nespátřují těžiště své politiky. Henleinovci jimi jen maskují svůj „velký program“, který teprve v posledních měsících tu a tam prozrazují, a zřejmě mimoděk. Aktivisté pak jej staví jen proto, aby jeho splněním získali pro sebe německé masy pro svůj „velký program“. Rozdíl mezi henleinovci a aktivisty není ve způsobu vymáhání malého, nýbrž v zásadách velkého programu. A tento velký program, toť stanovisko té i oné strany k zahraniční politice.“

Dva velké programy — dvě koncepce —
zahraničně politické.

Německá politika v této republice se po dlouhá léta nestarala o zahraniční politiku státu. Od té doby, co byl likvidován boj páně Lodgmanův na mírové konferenci proti celistvosti republiky, ustala veškerá zahraničně politická orientace. Jednotliví politikové — ne právě vůdčí a ne právě šťastní — vyvíjeli sice ja-

kousi iniciativu na neoficiálních forech různých těch Unii, mírových společností a lig, jichž nebyl nikdy nedostatek a které ani menšinám, ani většinám ani světovému míru nebyly mnoho platné; ale německá politický svět u nás vůbec nesledoval zahraniční politiku neměly dlouho své zahraniční politiky. Pravděpodobně byla příčina tohoto zjevu jednak v tom, že vnitropolitický svět u nás vůbec nesledoval zahraniční politiku státu s takovým soustavným a každodenním zájmem, jako tomu bývá jinde. Ponechával ji v zásadě osvědčeným rukám svého presidenta a ministra zahraničí, a mluvil do ní jen příležitostně, při čemž si příležitosti volil často s jiných hledisek nežli s hlediska jejich státního významu. Patrně také tradiční kurs naší oficiální zahraniční politiky nebyl pro menšiny, zejména ovšem pro německý aktivism, po dlouhá léta nepřijatelný. Mohl nesouhlasit a nesouhlasil s jednotlivostmi, na př. když se republika bránila proti snahám demokratického Rakouska spojití se s výmarským Německem. Ale tento jeho nesouhlas čelil nejenom našemu zahraničnímu úřadu, nýbrž většině zahraničních sil, které osud rakouské republiky určovaly, a už proto zůstal zcela platonickým. Prakticky, jako celek, jako linie naše zahraniční oficiální politika nedráždila naše Němce, aby ji odmítali. Nerozehrála je ovšem ani natolik, aby se pro ni nějak ostentativně exponovali. Proto německá politika v tomto státě, i když ve své většině přešla do vládních vod, usnadnila si vztah k zahraniční politice státu tak, že k ní zaujala stanovisko v zásadě desinteresované, že ji jaksi mlčky považovala za záležitost národa většinového, a že si pro sebe nalézala motivy ve sféře ryze vnitropolitické.

Úspěch henleinismu, jeho ideová příbuznost s programem třetí říše, a hluboký rozkol, jež sudetoněmecká strana přivodila v politice německého lidu v tomto státě, postavila také otázku zahraničně politického programu zdejší německé minority. A v tom, jak strana na tuto otázku odpovídá a jakou odpověď na ni nalézá nyní i německý aktivism, v tom jest největší a hlavní rozdíl mezi oběma. V tom jest jejich „velký program“.

Jak henleinovci tak aktivisté ovšem si svůj program v této věci budují na předpokladech své národnosti, na národních zájmech sudetských Němců, jak jim ti či oni rozumějí. To jest přirozené, a byla by chyba, kdyby tomu bylo jinak. Vycházejíc z tohoto předpokladu sudetoněmecká strana postavila se zejména rozhodně proti tomu, aby Československo svůj poměr k Německu určovalo evropsky; aby svoji ochotu upravit svůj vztah k říši definitivně a na dlouho podmiňovalo souvislostí této úpravy s ostatními státy evropského západu, středu a východu. Henleinova strana požaduje, aby Československo se s Německem vyrovnalo ihned, po sousedsku, bilaterálně. To je požadavek Berlína. Netvrďme pro to ještě, že tato strana tak činí pro krásné oči berlínských pánů. Předpokládejme, že jí jde opravdu jen o mír, bezpečnost a zachování pokoje pod Sudetami, Krkonošemi, Krušnými horami a Šumavou. Ovšem, i pak musí strana

snésti výtku, že zapomína — či dokonca že přímo počítá s tou okolnosťou, že takové bilaterálne narovnanie dvou štátov nerovné sily muselo by nutne vésti k tomu, že by sa štát slabší stal vasalom štátu väčšieho a musil by postupne prízpôsobiť svoji zevni, ba posléze i vnútornú štruktúru jeho interesum. Neudržel by pak bezpochyby svoji vnútornú demokraciu. Počítá-li SdP. s touto vyhlídkou, možná, že počítá i s tým, že by sa nemecké menšine v tomto štáte za takej konstelacie dostalo vlivného zahraničného protektora. Ale práve v této vécí by sa mohla prepocítat. Nemélo-li polsko-nemecké sblíženie pozitivního významu pro nemeckou menšinu v Polsku; neprospešlo-li sblíženie Nemecka s Itáliou Němcům v jižních Tyrolích; nemají-li hahnkrajceři v Rakousku ani dnes žádané svobody a nepocítuje-li nemecká minorita v Maďarsku prospěch z toho, jak se dnes vyvíjí vztah Budapešti k Berlínu, jest velmi problematické, zda by za perspektivy takej, jak zde naznačena, mohla říše plnit úkol dobrého strýčka vůči Němcům v Československu. Autoritářské a nacionálně totalitní štáty práve ve věcech národních rády respektují druh druhá, a v těchto věcech obyčejně šetrivují citů a autonomie těch, jež by jinak rády učinily svými satelity, nejdéle.

Aktivismus, zejména jak si to formulují jeho mladší představitelé, zaujímá ve vécí zahraniční politiky sudetských Němců tuto linii: Souhlasí v celku se zahraničným kursem Prahy, a to opět ne pro zájmy československé, nýbrž pro vlastní zájmy nemecké menšiny. Vychází totiž z rozpoznání, že menšina ve štáte jest trvale zajištěna ve svých posicích jen dvěma momenty: vnútorná demokraciou formou štátu a tím, že mezinárodní politika štátu je kontrolována vyšší, nadštátní a nadnárodní autoritou, ať dnešní Společností národů, ať jinak reformovaným areopagem mezinárodní veřejnosti. Vnútorná demokracie zaručuje menšině — zejména, je-li tak početná, jako Němci v ČSR — spoluurčování politiky štátu, a tedy trvalý respekt k menšinovým posicím. Kdyby se naše republika stala štátem totalitním, nedemokratickým, doplatila by na to asi na větší vzdálenost osudně; stala by se přívěskem silných sousedů, národ československý by ztratil svoji mezinárodní bezprostřednost, zapadl by v nějaké střední Evropě; ale nemecké menšině by tím poslouženo nebylo, protože nějaký ten diktující činiteľ, který by v tomto štáte rozhodoval, by byl prost jakýchkoli ohledů na ni. — V mezinárodním světě organizovaném kolektivně, i když snad dosavadní formální ochrana menšin před Společností národů sama o sobě prakticky neznamenala mnoho hlavně proto, že její obsah byl vyměřen tak úzce, že pro takej Němce v Československu byl zcela nedostačující; přece jen z ní vyplývají nemalá mravní závaznosť a odpovědnost vlád těch štátů, které vykazují menšiny. Zejména Československo si bylo této odpovědnosti vždy velmi vědomé, práve proto, že mu záleželo na dobrém jménu v zemích demokratického západu, kde se menšinové otázky posuzují velmi přísně. Odpadnutí tohoto ohledu mohlo by jíti jen na neprospech zdejší nemecké menšiny. —

Tyto argumenty vedou sudetonemecké aktivisty k jejich velkému politickému programu, k jejich linii zahraničnej politiky. A rozdíl mezi oběma programy jest vlastní jádro dnešního sporu mezi henleinismem a aktivisty o cesty nemecké politiky v tomto štáte.

„Malé otázky“ jen brzdi „velký“ spor.

Nevyřešení oněch drobných otázek a požadavků nemecké politiky u nás jenom umožňuje straně sudetonemecké, aby manévrovala tak, jak to dnes činí: tu aby poodkryla cíp ze své orientace zahraničnej politiky, když se jí to zdá vhodné, tu aby šel její vůdce do Londýna a tam se tvářil jako nejskromnější oportunista, jemuž nejde o nic jiného, nežli o pomoc hladovícím dětem a o dodávky nepracujícím továrnám na Liberecku. Nevyřešení těchto drobných aktualit způsobuje, že vedení SdP. může si být stále jisto onou největší částí svých následovníků, kteří nejdu za aktivisty jen proto, že jim zatím tyto věci nevymohli, kteří se — ovšem mylně — domnívají, že metody sudetonemeckého radikalismu jim je vymohou. Kdyby se tyto „malé otázky“ vyřešily, dostalo by se nejenom velké mravní posily aktivismu ve zdejší nemeckém veřejném mínění, ale — a to je hlavní — dospěli bychom k okamžiku, kdy by obraz sudetonemecké strany před tímto veřejným míněním, ale i před veřejností československou a, konec konců, i světovou byl zredukován na to, co jest jeho vlastní podstatou: ukázalo by se, co jest vlastním jádrem programu tohoto hnutí, co jest pro ně opravdovou „velkou“ otázkou. To by mělo význačný vliv nejenom na nové roztrídění duchů mezi našimi Němci, nýbrž i na názor našich československých stran a lidí na sudetonemeckou stranu. A i na názor zahraničnej veřejnosti, zejména na demokratickém západě.

Je-li tomu tak, zdá se nám, že jest dvojnásob důležité zamysliť se nad tím, jaké jsou tyto „malé otázky“; a je-li opravdu potřebí tolik se jim uhybat a tak jejich řešení odkládat. Stálo by za to, uvážit, co z nich by bylo možno zrale řešit.

Příště se nad tím zamyslíme.

Ot.

poznámky

Slovo mají politikové

Projevu tří mladších nemeckých aktivistů, jež otiskla minulý týden „Prítomnosť“, dostalo se v tisku přijetí opravdu pěkného. „Právo lidu“ na příklad napsalo komentár, jehož smysl můžeme shrnout do těchto slov: „Docela se s projevem shodujeme; naše stanovisko k nemeckým věcem nebylo nikdy jiné.“ To je tedy hlas z druhé největší vládní strany. Strana co do velikosti první, totiž agrární, zaujala kladné stanovisko vlastně už napřed slovy poslance Žilky, jichž se také projev aktivistů dovolává, že agráři jsou přímo předurčení, aby vytvořili s Němci modus vivendi. Projev aktivistů také s povděkem kvituje tuto ochotu a přejímá i termín, jehož poslanec Žilka užil. A všechen ostatní tisk, pokud o věci psal, doporučuje, aby se nemecké menšinové věci v duchu přání aktivistů konečně vyřídily. Ve veřejném mínění je tedy nálada příznivá, jako už dávno a snad dosud nikdy nebyla. Jiná příznivá okolnosť je i ta, že předsedou vlády je Slovák a nadto osobnost iniciativní, která se ve svých projevech už několikrát této věci dotkla, a která jak svým původem, tak svým rozhledem a smýšlením zaručuje při eventuálních jednáních největší možnou objektivnost. Opravdu se zdá, že by bylo velmi nemoudré, kdyby vláda nevyužila tak příznivých okolností.

Považujeme skoro za zbytečné připomínat, že to, co aktivisté ve svém projevu žádají, je docela rozumné a nikterak nepřiaté. Jde jim především o přístup Němců do veřejnej služby, o liberálnější jazykovou praxi a o některé otázky školské správy a státní investičnej politiky. Při tom chápou tyto požadavky tak pružně, že jsou ochotni je vymezit od

případu k případu, podle potřeb jednotlivých odvětví státní správy. Berou za základ letošní projevy presidenta republiky, zejména projev liberecký, a ministerského předsedy dra Hodži. Co chceme víc? Taková situace přímo volá po tom, aby se jí politicky využilo.

Zbývalo by tady snad jen tázat se, jakou metodu je třeba při projednávání této věci volit. Ani snad by nás nenapadlo se tím zabývat, kdyby to pro některá místa ještě nebylo otázkou. Jeden německý list (nikoliv vládní) se nedávno tázal, kdo má mezi Němci k takovému jednání legitimaci. Chápeme, že při dnešním politickém rozvratu v německém táboře to může Němce znepokojovat. Pro nás tu však není problému — a to považujeme za důležité zdůraznit už nyní. Jako si až dosud státní problémy vyřizovala československá demokracie, musí si vyřídit i tento. A československá demokracie, to dnes politicky znamená velmi přibližně nynější koalici. Nechceme tvrdit, že mimo koalici, pokud jde o Čechy a Slováky, zůstali sami nedemokraté — jistě ne, ale zůstalo tam demokratů už velmi málo. Rozhodně však je dnes v koalici všecko, co zůstalo demokracií věrno mezi Němci. A toto je pro nás partner. Odpověď na otázku po metodě rozumí se nám tedy sama sebou: německé požadavky jsou úkolem pro vládu a koalici, a musí se vyřídit ve vládě a v koalici. Všecky ostatní úvahy a skupule v této věci odložme, neboť by jí zkomplikovaly tak, že by byla už napřed ztracena. Chceme-li dojít v německé věci k výsledku, musíme volit cestu politicky únosnou, a to je cesta jen a jen koaliční. Z. S.

Tedy alcazarští kadeti?

I studentské věci, zejména vysokoškolské, patří dnes do oblasti politických zájmů. Nebyla by to celkem chyba, máme-li za politiku souhrn veřejných věcí. V tomto smyslu je výchova příští vedoucí vrstvy národa doajista věc svrchované důležitá a obecného pozoruhodná. Stejně si zaslouží bedlivé všímavosti, jaké myšlenky a nálady předznamenávají budoucí činnost mladé inteligence. Že to jsou mnohem spíše nálady než myšlenky, není ještě tak zlé. Cit a citová radikálnost je přece v povaze mládí, jež mělo dosud málo příležitosti ke konkrétním starostem všedních dnů — ač právě nynější bída sráží přemnohé ve starosti až příliš konkrétní. Horší je, že to jsou hlavně nezpůsoby všední politiky, znásobené právě oním citovým radikalismem, jež vyznačují fakultní život vysokoškolského studentstva. Přesněji řečeno: je to znamenitě vypěstěná politická hašteřivost, jako hlavní známka valných hromad fakultních spolků. Nemá smyslu zkoumat, která strana se o to přičinila vydatněji.

Jde právě jen o dvě strany. Zvláště pražské studentstvo je téměř nesmířitelně rozděleno na pravici a levici. Na levici jsou stoupcem socialismu všech odstínů, na pravici především sjednocení, kteří jsou nejmilejší a silně zfašisovaní, lidovci, rovněž silně fašističtí pod vlivem skupiny tak zvaných offensorů víry, a studenti agrární, politicky hodně nejasnění. V poslední době se objevila na pravici i podivná skupina studentů živnostenských. Ježto je známo, že lidověcí a ještě více agrární studenti podléhají silně vlivu politických sekretariátů svých stran, má jejich součinnost se sjednocenými zvláštní příchuť politickou. Z posledních střetnutí obou táborů je volba samosprávy devícké Masarykovy koleje, kde zvítězila těsně pravice, valná hromada Všehrdu, jež byla policejně rozpuštěna pro kravály, a předprázdninová valná hromada Spolku mediků, ježž volby byly úředně zrušeny pro přehmaty pravice.

Před valnou hromadou Všehrdu se pravice ohlásila i společným jménem „Demokratického svazu národního studentstva“. Aby bylo o jeho demokracii pochybnosti co nejméně, nezapomněla jí při dcekeré příležitosti zdůraznití pravicemi zdviženými po fašisticku (jistě ze sympatie k milánské revisionistické řeči Mussoliniho) a dobře organizovaným umlčováním levice, k čemuž se dobře hodila i předsednická funkce (jistě prakticky jen náhodou podobné praktikám severního přítele Československa). Kdežto se levice soustředila na odůvodňování požadavku poměrného zastoupení a na výtky výboru za jeho minulou činnost i nečinnost (podstatně levicového jsme slyšeli nemnoho), skloňovali řečníci pravice „národ“ a ještě více „nacionalismus“ ve všech pádech, nezapomínajíce ani na výlevy protizidovské a ovšem „protibolševické“ — věrná kopie pravicového tisku, dokonce jen tisku stříbrného.

K valné hromadě Všehrdu vyšel také Národní student. Pan Otto Seitz, národní student, tu vykládá taktó ideál a program národního studentstva:

„Máme jediné přání: Aby československá národní mládež vyhladila bolševické učení a vybudovala národní československý stát. A aby národní studentstvo svou účastí v tomto zápase vytvořilo příštím generacím odkaz podobný tomu, který pro národní Španělsko vytvořili alcazarští kadeti.“

Má-li někdo za to, že jde o vytržený citát, dodáváme, že jej praviví studenti přijali dlouhým, bouřlivým potleskem, když jim na něm dokazoval řečník levice nedemokratičnost Demokratického svazu národního studentstva. Máme tedy před sebou ideál a symbol studentské pravice.

Tedy alcazarští kadeti! Hodně daleko šel národní student Otto Seitz hledati ideál a symbol nacionalistického československého studentstva. Jak vidět, národní student Otto Seitz má za potřebné tvořiti nový odkaz národu. Jako by ten národ nelpěl na své hroudě už mnoho století, jako by nám ten národ nebyl už zůstavil jakýsi odkaz. A není to odkaz ledajaký! Sto let před velkou evropskou reformací zvedl se ten národ za svobodu božího slova. Od Husa k Žižkovi, Chelčickému, Jířkovi Poděbradskému, Komenskému jde slavný vzestup našeho odkazu, předcházaje mnohé, co měla uskutečnovati až příští století evropského a světového kulturního společenství. Na Bílé hoře a po ní se ten odkaz láme pod zkrvavenými botami španělských Huertů a Maradasů, předků dnešních alcazarských kadetů. A znovu národ, prociťnuv z mrákot, buduje dále na slavném odkaze, shodném se vším, co má Evropa krásného a velkého: s nepolevující vůlí ke svobodě — náboženské, politické, hospodářské, sociální. Jde opět vzestupná řada od Dobrovského ke Kollárovi, Havlíčkovi, Palackému, Masarykovi. I čistě vojensky máme odkaz božích bojovníků, odkaz Moravanů, padlých na Bílé hoře, odkaz legií. Až národní student Otto Seitz z obavy o národ bez odkazu, o národ bez vybudovaného státu se odhodlaně usnesl míti jediné přání: že vybuduje národní československý stát a že mu vytvoří odkaz alcazarských kadetů.

Nacionalisticky studující právníci přisvědčili bouřlivým sluhlasem. Není tedy národní student Otto Seitz ve své alcazarské kadetštině osamocen. Proto o ní ještě několik slov. Nebude asi mnoho zatvrzelců takových, aby neuznali udatné vytrvalosti alcazarských kadetů. Kdo však není nadšen hrdinstvím pro hrdinství, musí také uvažovati a hodnotit, jakému cíli je zasvěceno pohrdání smrtí a životem. Jinak bychom musili odměřiti stejnou dávkou obdivu odvaze gangsterů jako obětavosti mučedníků za věčné pravdy. Zač bojovali udatný oběť alcazarští kadeti? Za odbojné generály, zvyklé na politická povstání, za zájmy Německa a Italie, za snahy o zmaření pozemkové reformy, o zmaření obecné školské povinnosti, o zmaření svobody prostého španělského člověka, o zmaření všech sociálních, hospodářských, politických, kulturních reform, za feudální středověk. Bojují dále s Berbery a banderami nejhorší zločinecké chatry proti Španělu, zasypávajíce deštěm italských a německých granátů a bomb španělské domovy stejně jako nenahraditelné poklady umělecké.

Tohle má býti nový národní odkaz československých dějin? Povstání proti vlastní vládě, odboj ctižádostivých generálů, služba cizině, pobíjení vlastních lidí s pomocí cizích hrdlořezů, ničení vnější i vnitřní svobody — ejhle ideál národního studenta Otto Seitze a nacionalisticky studujících právníků! Ale přece jen není tak ryze španělský. Máme už věru náznaky vlastní alcazarské kadetštiny. Máme přece kobzinkovštinu! V ní je už většina alcazarských prvků — i s její šílenou zhoubností pro vlastní národ a stát.

Ale z toho by si měli vyvoditi i jakési poučení studenti levicoví. Měli by zkoumati úzkostlivě, vystačí-li i oni s prostým přejímáním běžných agitačních hesel denní politiky. Měli by se jednak pokouseti o vlastní formulaci svého životního a generačního programu, vyvěrajícího stejně z nepomíjivého odkazu národní minulosti a dnešních potřeb jako z nejlepších zdrojů všelidských, jednak by se měli snažit, aby získali k demokratické součinnosti aspoň na minimálním programu ony studentské skupiny, které snad tíhnou vlivem svých stran k jistému konservatismu, ale nejsou reakční. Alfons Šťastný, Švehla, dr. Hodža — toť přece není zemědělské zpátečnictví!

Proč nedovedou levicovní studenti přesvědčiti své agrární kolegy, že národ potřebuje jejich radikalismu v jiných oblastech než v politické, kulturní a sociální reakci, že součinnost socialistů a agrárníků je úspěšným základem státní stability? Proč nedovedou ukázati lidoveckým studentům, že politické katolictví demokraticky a sociálně reformně naladěné je třetí nezbytnou a stejně úspěšnou složkou státní stability?

Československému národu a státu byla nebezpečná kobzinkovština. Tím smrtelněji by jej ohrozila alcazarská kadetština. ld.

Číslice varují

V rozpočtovém výboru sněmovny podali koncem minulého týdne výklad dva sociálně političtí ministři: ministr sociální péče inž. Nečas a ministr veřejného zdravotnictví dr. Czech. Bylo by třeba už velké otlosti, aby oba výklady neotrásly naším svědomím. Bylo to hrozné defilé číslic, osvětlujících, jak hospodářská krize zpusťovala valnou část národa. V 16 průmyslových okresích trpí podle nedávného šetření 80,3 procent dětí podvýživou, 86,8 procent chudokrevností, 10 procent poruchami kostry, 10,7 procenta má ohroženy plíce, 11,6 procent ohroženo srdce. Podobně prokázala jiná šetření, jak krize podporuje u dětí vzrůst křivice, chudokrevnosti a náchyllosti k nemocem.

Jaký div, když mzdové a platové poměry, promítnuté do statistiky, budí hrůzu. Veřejnost se těší, že pokles nezaměstnanosti zabrání dalšímu sociálnímu rozvratu. A zatím číslice říkají, že i letos pokračovalo ve značném rozsahu propadání mzdové a platové hladiny. Tento „deflační proces“ se zastavil jen v oborech, kde má dělnictvo velké a silné organizace, nebo kde stát zasáhl zákonnou úpravou minimálních mezd. Z 329.000 pojištěnců Všeobecného pensijního ústavu (soukromí úředníci) nemá téměř 184.000 ani existenční minimum. Snížení úkolových sazeb ve velkých závodech až o 35 procent v letošním roce je takřka výsměch pohádkám o tom, jak odměňují úkolové mzdy přičinlivé dělníky. Průmysl dřevařský, stavebnictví, konfekce, potravinářský průmysl, obchod, domácí služebnictvo, textilnictví, obuvnictví, rukavičkářství, sklářství — vesměs číslice, hovořící o živoření na hranici živočišné existence.

Počet všech pojištěnců nemocenské pojišťovny křeží a švadlen ve Velké Praze pojištěných v nejnižších třech třídách (do 14 Kč denního výděleku) stoupl s 24 procent loni na 27 procent letos, z toho pojištěných švadlen se 71 na 74 procent. To jsou poměry v zaměstnání, dodávajícím silné přírůstky prostituci. V okolí Brna se platilo textilnímu dělníkovi 0,80 až 1,50 Kč za hodinu, tedy při plné zaměstnanosti 33 až 72 Kč týdně. Průměrná mzda žen, zaměstnaných při domácí výrobě obuvnických svršků, činí 60 až 80 Kč týdně, ale jen asi po 6 měsících sezony. Při domácí výrobě houněné obuvi, na níž pracuje často celá rodina, je úhrnný výdělek 70 Kč týdně. Velmi zručný a kvalifikovaný střihač rukavic (československé znamenitosti) vydělá si při 10—12 hodinách denní práce 180—200 Kč týdně, šička rukavic při domácím šití 12 až 16 hodin denně až 80 Kč týdně, většina šiček však 35—40 Kč týdně. Nejstrašnější jsou však mzdy navlekačka korálových kabelek vydělá si za návlek kabelky, za ušití podšívky a našití spony asi 50 haléřů. K tomu potřebuje asi 2 hodiny práce, takže si při 8 hodinách denní práce vydělá 2 Kč DENNĚ, čili TÝDNĚ 12 Kč, slovy DVANÁCT KORUN ČS.

Co k tomu ještě dodávat? Jen na nákup nutných potravin potřebuje pětičlenná dělnická rodina 150 Kč týdně. Kde je šatstvo, prádlo, obuv, byt, tělesná čistota, kde kulturní život? Proti tomu stojí průměrný týdenní výdělek 120 až 130 Kč při plné celoroční zaměstnanosti. Tento průměr přesahují mzdy jen některých dělnických kategorií a jen v několika výrobních oborech. A pro tyto, stěží uvěřitelné poměry, má být určen kouzelnický návrh na cenový přesun mezi margarínem a cukrem? Pro tyto lidi a ostatní nezaměstnané se má škrtit výroba margarínu, jediného tuku pro ně aspoň trochu dosažitelného? Jsou tohle zdraví a kultura národa, řešitelné v soukromé hospodářské soustavě? Jestliže ano, kdo brání nápravě. Ne-li, máme otálet s řešením? ld.

Síla pomluvy

Sebevražda ministra Salengra jest případem, který ukazuje, jak velkou sílu má pomluva. Proti nejsilnějším střelám možná se přece jen uchrání masivem betonu a železa. Proti

základnosti neviditelných bacilů uchrání nás lékařská věda včasným očkováním. Proti pomluvě, ať již ji roznášejí nakvašené soudsky nebo ať jí používají politické strany jako své nejjedovatější a neúčinnější zbraně, není prakticky téměř obrany. Je jako podzimní mlha. Víme, že je, cítíme ji kolem nás, cítíme ji pronikat šaty, ale obrany proti ní není. Zlo a nebezpečí doby není jen ve špatných vládních systémech a špatných režimech. Vyšlo to vše z duší lidí. Stačí čtvrt hodinky se zastavit s leckterým člověkem: odejdeme se smutnou otázkou: jak je možno, aby tolik zloby, rozlité žluči, nevěry, pochybovačnosti a pomluv se vešlo do jediného těla a do jediné duše. To je zejména politický a mravní problém našeho Národního sjednocení: co nám udělalo z tak zv. buržoazie. Rozmluva s těmito lidmi sotva by mohla být stenografována a uveřejněna; těmto lidem nezbyla již špetka víry, že jest možné něco dobrého, prospěšného. Tito lidé nevěří, že by někdo mohl veřejně pracovat, aniž by „z toho něco měl“. Tito lidé v každém, kdo veřejně pracuje, vidí jen člověka, dychtícího po moci a penězích. Dovedou vás zaplavit čísly, kolik kdo má kde uloženo. Pomluva jest u těchto lidí jakýmsi ochranným ventilem, kterým uniká z nich otrávená duše a zkažená žluč. Jejich duše v nich nevěří. Jest citlivá a ochotná přijímat jen další nové pomluvy. Kdysi měli svoji teorii, že veškeré zlo pochází od realistů; pak věřili, že veškeré zlo pochází od zednářů. Nyní celou nenávisť své duše přenášejí na marxismus, aniž vědí něco o Marxovi nebo marxismu; žijí duchovně na úrovni durdivého krocana. Vyrostli zvláštní typ skutečných nihilistů: nevěří v nic, vše jest špatné, život jest špatný. A jsou to lidé obyčejně právě chudí, kteří takto duchovně žijí. V. G.

Také britská demokracie se brání

Když se u nás jednalo o zákonu na obranu republiky a o zákonu zmocňovacím, bylo plno pochybností, zdali ještě budeme demokracií, až se na těchto zákonech usneseme. Nejvíce pochybností, ku podivu, měli ti, kdo si zničení demokracie dali rovnou do programu, anebo kdo ve své politice plní obdivu napodobovali zahraniční diktátory; a ti, jak známo, neměli nic pilnějšího na práci, než rozehnat parlamenty a šlápnout demokracii nemilosrdně na krk, jakmile se domohli moci.

Princip, o němž byl spor, byl tento: může se demokracie bránit proti násilnickým stranám výjimečnými prostředky? Zkušenosti posledních let daly nejen u nás, nýbrž všude po Evropě na tuto pochybnost odpověď kladnou. Všecky demokracie, které mají vůli k životu, se takto brání, a míra výjimečných prostředků se řídí podle výše nebezpečí. Nyní už k nim sahá také demokracie britská. Stačila fašistická řež ve východním Londýně, aby se parlament vzhopil. Právě projednal zákon na ochranu občanských svobod, jež mu předložil a doporučil sir John Simon, ministr vnitra. Ve své řeči argumentoval ministr podobně, jako se argumentovalo u nás: Stoupenci extrémistických nauk upírají ostatní právo na odlišné mínění. Žádají pro sebe toleranci, aniž jsou ochotni tolerovat své politické odpůrce.

Zákon je ovšem dost mírný a na naše poměry v něm vlastně není nic výjimečného. Policie bude mít právo vykazovat politickým demonstrantům, kudy směřjí jít v průvodu, zjišťovat výtržníky na schůzích a pod. Na mírné nebezpečí stačí mírné prostředky. Nejradikálnější je zákaz politických uniforem. Budou dovoleny jen při zvlášť slavnostních příležitostech, ale s vědomím policie a ministerstva vnitra. A protože v oboru politického uniformování vládně dnes všude veliká vynalézavost (viz u nás henleinovské bílé punčochy), není v zákoně pojem politické uniformy vymezen a je ponecháno soudcům, aby si o tom rozhodli sami podle okolností.

Se zákonem vyslovila souhlas také oposice. Ale první, kdo si stěžoval, byl vůdce fašistů sir Oswald Mosley. Zákon přý není v duchu britských tradic. Na to mu odpověděl generální prokurátor velmi přílehlavě:

„Prohlášení sira Oswalda Mosleye, že osnova se neshoduje s britskými zákony a tradicemi, je stížnost velmi podivná, protože přichází od vůdce strany, která si vzala jméno, uniformu a pokud rozumím také politiku z mimobritského pramene.“ Ž. S.

Ještě obecná poznámka o státních cenách

Udělení státních cen je už několikrát doprovázeno jevem, jež je patrně v této souvislosti zcela obecný: ceny dostávají se umělci, jež v posledních letech prokázal svou vypěstlost, dostávají se mu jí však za dílo, jež není pro tuto jeho výši

nejpřesvědčivějším svědectvím. Letos se to ukázalo na Seifertovi, dříve na Halasovi, Majerové, jindy na jiných. Odtud plyne mnoho nespokojenosti s rozhodnutím poroty.

Celá věc má už obvyklý průběh. Básník vydá dílo, o němž není pochyby, že si ceny zaslouží a že jeho původce už není možno děle při udělení státních cen opomíjeti. K tomuto rozpoznání dochází však právě za dobu o něco delší, než je doba necelého roku, za jakou se státní ceny uděluji. To je docela pochopitelné, neboť bezpečné rozpoznání hodnoty díla na první pohled se daří jenom kritickému genu, jimiž naše poroty právě neoplývají. A všeobecné uznání i díla nejlepších kvalit šíří se teprve aspoň s jakýmsi časovým odstupem, rozhodně delším, než je první pohled nebo první přečtení. Zatím však uplyne první porotní období a básník je opomenut. Tvoří dále a vydává díla další. Tu je zase zjevem zcela zákonitým, že právě po dílu vrcholné inspirace je to dílo méně průbojné, v němž těžší z předchozího objevu a původní nejčistší tvar doprovází už odvozeným tvarem paralelním. Nemusí tak vzniknout dílo malé hodnoty, ale rozhodně vždy méně záslužné, než dílo původní inspirace.

Porota však právě v této době dospívá z ocenění díla původního, a protože doba pro jeho odměnění už byla promeškána a básník vydal zatím dílo nové, méně hodnotné, snaží se porota napravit starší chybu a uděluje cenu dílu novému, méně hodnotnému, zatím co cenu zasloužilo dílo původní. Není to sice postup zcela nespravedlivý a mnohdy se tím napraví aspoň nejhrubší přehmaty porot, ale tento způsob rozhodování není v soulahu s účelem státních cen a není také rozhodně důstojný státních porot. Výroky jejich se takto zvláštním způsobem zatemňují a jejich smyslu možno porozumět jenom pomocí tohoto poněkud komického časového klíče.

Ukazuje se, že doba jednoho roku, za niž se státní ceny uděluji, je příliš krátká na to, aby vynikla bezpečně pravá hodnota oceňovaných děl. Je to nový důkaz pro to, že je udělováno cen příliš mnoho a proto že jsou tak hubené. Delší rozpětí, tří až pěti let, zabezpečilo by mnohem lépe spravedlivé odhadnutí hodnoty díla, a ta pak by mohla být odměněna cenou, jež by i hmotně pro umělce něco znamenala. Snad by bylo dobře upravit nově i tuto věc k 20. výročí státu.

Dr. Ladislav Kratochvíl.

Čemu má sloužit autonomie vysokých škol?

Čas od času uvažuje se o svobodě vědecké práce, o svobodě vysokých škol, o autonomii vysokých škol. Kdo dává k těmto úvahám podnět? Zpravidla jsou to samy vysoké školy. Každý z nás si přeje, aby měl co nejvíce svobody. To přejeme i vědecké práci: přejeme jí, aby byla zcela svobodná, na nikom nezávislá. Ale svoboda neznámá, že si každý může dělat, co chce. To platí i o vysokých školách. Stane-li se na německé právnické fakultě, kde se vychovávají příští státní úředníci, advokáti, JUDři, že studentstvo s tichým souhlasem ostatních profesorů znemožní rádně jmenovanému profesorovi, aby přednášel, dojde-li na právnické fakultě k tomu, že lidé jiného politického přesvědčení jsou zbiti, ztýráni, pak si každý rozumny říká: takto si svobodu vědecké práce nepředstavuji. Autonomie vysokých škol nemůže být v tom, aby z německé university se stalo autonomní hnízdo henleinovců. Bylo by ovšem dobře pronikavou reformou vysokých škol odsunutí do doby klidnější; dnes by se mohlo státi, že reformu vysokých škol lehce bychom mohli prováděti pod dojmem dnešních dnů, které — jak chceme doufat — ustoupí dnům lepším a klidnějším.

Bude však potřeba dívat se na vysoké školy tak, jak jsou, a ne tak, jak se někdy kreslí barbotiskový obrázek: absolutní věda, která nechce nic, než aby nebyla rušena ve svobodě své vědecké práce, která nechce nic jiného, než aby nebyla rušena na své cestě za vědeckým poznáním, za pravdou.

Svoboda vědecké práce jest nutným předpokladem vědecké práce. Ale svoboda vědecké práce sama o sobě nevytvoří dobrou vědeckou práci. Procházíme-li historií vynálezů, velkých objevů, poznáme, že lidé, kteří ve vědě velmi mnoho znamenali, znamenají, nenarazili jen na odpor veřejného mínění, ale i na odpor vysokoškolských profesorů. Svoboda vědecké práce sama o sobě není pojistkou, že věda se nebude myliti. University jsou instituce lidí a vysokoškolská profesora jsou lidé. Jejich vážnost se nezvyšší, budou-li se kolem vysokých škol věšeti draperie t. zv. autonomie vysokých škol, nenajdou-li vysoké školy samy dosti síly, aby této autonomie využily skutečně ku prospěchu vědy. Je-li z české university

živen fašismus, ozývá-li se z německé university hluchně rasismus, pak se lehce může státi, že vysoké školy dostanou se do podezření, že hájí svoji autonomii ne pro vědu, ale pro to, že chtějí býti institucemi politisujícími, institucemi, které neslouží skutečnému pokroku.

V. G.

politika

Gustav Winter:

Jak došlo k občanské válce ve Španělsku

I.

Upozorňujeme zvláště čtenáře na tuto analýzu postupu španělské levice před revolucí, doufajíc, že dovedou si vzít poučení z chyb, které zde jsou konstatovány.

Pro Evropu je na nynějším rozvratu Španělska nej důležitější riziko mezinárodních konfliktů. Že jsou události ve Španělsku z velké části jedním z projevů oné „srážky režimů“, o které se tolik mluvilo letos na zasedání Společnosti národů, o tom nemůže být nejmenší pochyby. Tato skutečnost je jen trochu maskována tím, že Evropa nefašistická nechává své bojovníky na španělské frontě bez pomoci krváčet a umírat. Evropa fašistická se svojí pomocí nikterak netají. A mluvíme-li o pomoci, říkáme vlastně málo. Je velmi pravděpodobné, že přímá iniciativa k povstání armády vyšla z ciziny, ne ze Španělska samého. Přede hrou k nynější akci byly bouřlivé projevy sympatií, jimiž španělská pravice doprovázela italské tažení do Habeše, a pokus, vpadnout v těžké chvíli Anglii a Společnosti národů do zad rozvinutím otázky gibraltarské. Připomeneme-li si, že Gil Robles, jako ministr války, navrhoval, aby Španělsko vystoupilo ze Společnosti národů, poněvadž odchodem Německa ztratila svou universalnost, máme-li na paměti podivné cesty exkrále Alfonse v posledním roce, porady španělské reakce s portugalskou vládou v Lisaboně ještě před vítězstvím levice ve volbách v únoru, vidíme, jak se mezinárodně připravovalo toto povstání proti republice a jak málo vlivu na ně mělo „rozhořčení nad nebezpečím bolševisace země svaté Terezy“. Pokud jde o datum, je snad možné, že o něm rozhodlo zavraždění royalistického vůdce pana Calva Sotela, ale je ještě možnéjší, že bylo diktováno z Říma.

Levice se sváří, místo aby vládla.

Ale samozřejmě má tato vzpoura také své příčiny vnitřní. Reakce ji připravovala tichou a účinnou organisací všech svých sil, a levice ji usnadnila nedostatkem jednoty, neprozíravostí a siláckými kousky tam, kde měla projevit klidnou, ale neústupnou sílu. O této stránce této, zatím poslední epizody španělské historie, několik slov.

Volby 16. února vyhrála koalice, v níž se spojila občanská levice španělská, katalánská Esquera, socialisté a komunisté, a na některých místech, hlavně v Katalanii, část anarchistů. Socialisté byli daleko nejsilnější stranou v tomto souručenství, jež mělo společný minimální program, a také ve větší části země byli jedinou vážnou organisovanou stranou levice. Jim mělo po volebním vítězství připadnout ne-li vedení

nové vlády, tedy aspoň rozhodující místo v ní. Ale nová vláda byla utvořena bez socialistů — a ovšem bez komunistů — jen z politiků levice buržoasní. Je třeba říci, že pan Azaña a jeho političtí přátelé ne toužili po této přemíře moci, jež naprosto neodpovídala jejich skutečnému vlivu v zemi. Nebyli-li socialisté ve vládě, bylo to proto, že do ní nechtěli, a vejít do ní se zdráhali proto, že jejich strana byla zmitána vnitřním konfliktem a že taktika neúčasti ve vládě bylo to jediné, na čem se sporné frakce mohly ještě sjednotit.

Tato neúčast socialistů ve vládě byla však první a snad nejzávažnější příčinou toho, co následovalo, neboť nová vláda byla takto od začátku slabá nalevo a napravo — a to v situaci, kdy bylo třeba železné ruky.

Obrácení señora Caballera.

Od voleb až do doby krátce před generálským povstáním zuřil vnitřní boj mezi socialistickými frakcemi stále intenzivněji, při čemž slovo boj musíme brát doslovně, neboť při španělském temperamentu se nemezoval na slova a sahal někdy i k holím a revolverům. Okolo čeho a okolo koho se točil vlastně tento osudný zápas?

Jeho nejmarkantnější postavou je nynější ministerský předseda španělský Largo Caballero. Tento starý tribun nebyl vždycky stoupencem revoluční taktiky. Byl naopak autorem té pružné politiky, jež umožnila straně existovat bez velikých škod za diktatury generála de Rivery, účastnil se revoluční akce proti monarchii po boku velmi konservativních republikánů, spřátelil se úzce s panem Zamorou, byl v prvních republikánských vládách ministrem sociální péče a s jeho jménem je spojeno několik základních socialistických zákonů mladé republiky. Odkud ten obrat? Ten se datuje od pádu Azaňovy vlády v září 1933. Caballero je impulsivní primitiv se vším, co tento výraz znamená v politice dobrého i špatného (nezapomínejme na to dobré). Trochu vyčtené marxistické terminologie nezastírá fakt, že se ve svém rozhodování řídí především instinktem, temperamentem, někdy i snahou po popularitě stůj co stůj. Byl dlouho pevně přesvědčen o výhodách koaliční politiky v smíšených vládách levice. Ale když stačila jedna zákulisní intrika, aby tuto vládu porazila, když pak ve volbách stačil lepší organizační aparát a větší finanční prostředky pravice k tomu, aby zvítězila a „usadila se uvnitř republikánské zákonitosti“, jak říkal pan Gil Robles, pak byl podle jeho nového přesvědčení dosavadní postup bludný a socialistům nezbyvá, než připravovat se k revoluci. Buržoasní levice ukázala velkou slabost, dělnictvo musí spoléhat v boji proti reakci samo na sebe.

Tak se stal z reformistického Šavla revoluční Pavel. Pokud na tento obrat působily také pohnutky nepolitické, osobní řevnivosti, pokud se Caballero opájel vlastními slovy a hledal svou ctižádost v tom, zasloužit si titul španělského Lenina, jenž mu byl udělen ve volební kampani 1933 madridskou ulicí, to jsou věci, na nichž mnoho nezáleží. Že Caballero myslil svůj obrat upřímně, o tom nemáme pochybnosti. Někteří jiní ve straně, a mezi nimi několik intelektuálů, podporovali toto zabočení vlevo. Vycházejíce z ošidného argumentu, že ve Španělsku je velmi slabá buržoasie, takže revoluce tu bude stejně snadná jako

v Rusku, byli přesvědčeni, že hlavní povinností strany je připravovat se k revoluci, a že první náraz stačí, aby se reakce sesula. Byli o tom tak přesvědčeni, že si ani nehleděli získat podporu v armádě a považovali za důležitější sehnat spojení s komunisty, kteří čítali tou dobou nějaké dva tisíce stoupců v celé zemi a dostali o volbách 1933 necelých 150.000 hlasů proti dvěma milionům hlasů socialistických.

Nezdařené povstání.

Ukvapené povstání v říjnu 1934 ukázalo až příliš jasně, že Caballero není španělským Leninem. Neměl jeho velikosti intelektuála, ale zejména ne jeho organisátorského genia. Lenin byl chladně počítající a odhadující rozum, Caballero byl překotně a bez příprav vybuchující cit. Povstání 1934 bylo tedy zlikvidováno velmi snadno, omezilo se vlastně na zoufalý odpor asturských horníků, kdežto Madrid, na který Caballero hlavně spoléhal, zklamal na celé čáře.

Povstání bylo potlačeno, vliv reakce byl posílen, a Caballerovi byla dána příležitost, aby po celý rok uvažoval v žaláři o tom, jednal-li správně čili nic. Jenže Largo Caballero je z těch povah, které nerady přijímají poučení fakt. Příčiny neúspěchu hledal ve všem jiném jen ne v sobě a ve své politice. Nepodařilo-li se povstání, mohli za to podle jeho přesvědčení ti socialisté, kteří se k němu chovali v rozhodné chvíli vlačně, to jest celá pravice a celý střed strany. Odtud jeho důsledek, že první povinností, až vyjde ze žaláře, bude ovládnout stranu a vyčistit ji od těchto nespolehlivých žvlů. Nečekaje ostatně, až bude propuštěn, vyšílal rozkazy a zákazy a z vězení dirigoval organizaci mládeže, jenž se zaň nadšeně postavila. Na druhé straně z pařížského vyhnanství dokazoval Indalecio Prieto, že situace ve Španělsku není zralá pro sociální revoluci, že komunisté jsou nebezpečným spojencem, jehož jedinou možnou taktikou jest absorbovat socialisty, a že jedinou možnou taktikou ještě dlouho je spolu s občanskou levicí upevňovat republikánský režim, podpírat jej sociálními reformami a odzbrojovat postupně skryté síly reakce. Jeden vůdce strany ve vězení, druhý v exilu — epistolární zápas, který se mezi nimi vedl v ilegálním tisku, vzniklým po zákazu socialistického tisku legálního, ukazoval již touto podrobností, v jak mimořádných poměrech se španělský socialism ocitl.

Vyhrané volby, ale prohraná příležitost.

Vláda reakce se opotřebovala rychleji, než se čekalo, pan Alcalá Zamora odepřel vydat jí zemi do rukou a tak se koncem loňského roku ukázala možnost nových voleb v dohledné době. Že je to jedinečná příležitost zbavit se vlády Gila Roblesa a pana Lerroux, v tom byl Largo Caballero za jedno s centristy a s pravíci své strany, tím spíše, že také komunisté vstoupili do lidového bloku, který měl reakci smést. Ale již ve volební kampani propukaly rozpory mezi jednotlivými frakcemi a Caballero a jeho temperamentní stoupcem ohrozili její úspěch několikrát prohlášením, že volební vítězství má být jen předehrou k nové revoluci. Veškeré státnické zkušenosti Azaňovy bylo třeba, aby přivedl blok levice až k volbám bez úrazu, ale celá jeho zkušenost nestačila k tomu, aby udržel soudržnost po volbách. Už proto ne, že podobně jako několik měsíců poté ve Francii, také zde se v počtu získaných man-

dátů jevílo vítězství mnohem větší, než skutečně bylo, neboť volební řád dal levici více mandátů, než kolik by jí bylo dalo hlasovací právo přísně poměrné, podobně jako favorisoval r. 1933 pravici. Levice zvítězila, pravice byla poražena, ale nebyla rozdrčena. Ani čistě volebně ne, tím méně ovšem ve svých živých zdrojích materiálních a v pomoci, kterou jí propůjčovala většina kleru.

Zápas, který se ve volební kampani trochu utlumil, propukl tedy v jarních měsících plnou silou, a Caballero, znemožniv straně vstup do vlády, přikročil k boji o moc v ní. Maje k dispozici vlastní list „Claridad“, založený proti oficiálnímu listu „El Socialista“, maje za sebou mládež, jež už dávno neposlouchala rozhodnutí instancí strany, a jsa si jist většinou stoupenců strany v Madridě, byl přesvědčen, že stranu dostane do rukou v nejbližší době. Již v červnu se měl konati sjezd, na němž měla být do programu strany vsunuta diktatura proletariátu, organisace strany měla být zcentralisována po způsobu komunistickém — o taktice strany by bylo rozhodovalo jakési „politbyro“, oposice měla být vyloučena a strana takto očištěna měla provést sloučení s komunisty podobně, jako to provedla již předtím nedočkavá mládež. Tak by byl ukut nástroj, s kterým by bylo možno provést ve vhodnou chvíli sociální převrat. Jak již řečeno, proti svým odpůrcům ve straně šla tato levice bez rukaviček a polemiky mezi oběma socialistickými listy od března do června jsou neradostnou četbou, zejména čteme-li je nyní po druhé na pozadí dnešních událostí. V čelo strany ohrožené rozkošem, se staví Gonzáles Peña, hrdina asturské revoluce, odsouzený k smrti a zachráněný jen po důtklivých intervencích u presidenta republiky, a dosahuje toho, že kongres, jenž měl být hrobem jednoty strany, je odložen na říjen, aby stoupci mohli rozhodnouti o budoucím osudu své strany po dokonalejší informaci.

Pěstuje se revoluční nálada.

Co dělá zatím vláda a co dělají komunisté? Vláda plní postupně program volební většiny. Jsou odčiňovány křivdy napáchané za režimu reakce, provádí se nakvap pozemková reforma, tak dlouho odkládaná, uskutečňují se některá sociální zlepšení. Vše to bez velikého elánu, takže umírněný „El Socialista“ sám uznává, že je třeba žádat od vlády více energie. Ale kde má vláda tu energii nabrat, když vidí, že jí její většina sice podporuje ve sněmovně, a to ještě podmíněně, ale že se nechce za ni postavit v zemi? Caballero soudí, že hodina „socialistických injekcí“ do vládního programu minula, že tato vláda už nic podstatného neudělá a že jejím nejvlastnějším úkolem bude bezbolestně zmizet v rozhodném okamžiku a uvolnit posici vládě čistě socialistické s programem čistě socialistickým. Tato výpovědní lhůta je jí ohlašována každý den v „Claridad“ a v řečech politiků, kteří tento list inspirují. Když je Azaña zvolen presidentem republiky, oceňuje „Claridad“ jeho osobní vlastnosti a republikánskou spolehlivost, ale vyhrazuje mu v jeho nové funkci jedinou úlohu — připravit půdu nové vlně revoluce:

„Včera večer jsme slyšeli prohlášení, že Azaña nechce být ani Kerenským, ani Hitlerem. To je chvalitebný úmysl, ale je možno zcela dobře být osobností komickou nebo tragickou, aniž je člověk Kerenským nebo Hitlerem. Historie je plna tragických postav, jež měly nejlepší úmysly, a arbiter může, aniž si je toho vědom, hodit celou váhu své

autority do misky historických privilegií. Kéž by tento náš smutek a tento náš neklid zůstal neodůvodněn! Kéž by Azaña byl dobrým arbitrem, nebo ještě lépe řečeno, dobrým akušérem nových dějin.“

To nebylo jistě příliš povzbuzující.

Ještě méně vřelá na Azaňovu adresu byla řeč, kterou pronesl Caballero na schůzce některých socialistických „compromissarios“, to jest presidentských volitelů, večer po volbě. Caballero vyslovil názor, že po změně v předsednictvu vlády, vynucené vysláním Azaňovým do Palacio Nacional, dojde k odvratu buržoasných vládních stran od socialistů: „A ta změna může způsobit události, jež dělnictvo přimějí, aby využilo situace a vynutilo svou třídní politiku.“ Na adresu levých občanských stran pravil: „Naši dnešní přátelé budou zítra našimi nepřáteli, až se pokusíme vynutit svou vlastní doktrinu a svůj vlastní ideál.“ Jako vždycky se pak řeč skončila apelem na sjednocení proletariátu, adresovaným komunistům a anarchistům, neboť „stát má sice v rukou mnoho prostředků, aby udusil v krvi dělnické hnutí, pokud je proletariát rozdvojen, ale je-li spojen, ani armáda, ani policie nic nezmohou“. Ze slabosti vlády, proti níž vedla reakce kampaň na nůž a jíž její vlastní majorita vyslovovala důvěru takto po kapkách a s ironickou shovívavostí, vyplývá, že v zemi rostly nepokoje, jež často vedly ke krveprolití. Byly násilnosti na obou stranách. Gil Robles a po něm pan Calvo Sotelo předložili evropskému veřejnému mínění seznam zapálených kostelů a klášterů, zabitých a zraněných osob. S druhé strany byl předložen protiseznam. Nelze přece přehlédnout, že první z těchto násilností vyšly zprava, z teroristických organisací, jež založil syn bývalého diktátora de Rivery, a že nynější španělský vyslanec v Praze Jiménez Asua, spíše učenek než politik a muž všeobecně vážený, byl mezi prvními terči atentátů pravice. Tak vznikla v zemi nálada, kterou pan Casares Quiroga kvalifikoval jako „kolektivní hysterii, jež už v některých okresech vedla k násilí a jež by se mohla rozšířit na okresy doposud klidné“. Deník „Politica“, blízký Azaňovi a vládě, varoval koncem května před násilnými stávkami, „bez kontroly odborových organisací a bez zřetele k hospodářským a politickým podmínkám země“. Připomínajíc příklad Německa, kde „vlády, nepamětlivé svých povinností, a nedisciplinované masy umožnily silné diktatuře vystřídat slabou republiku“, a ujišťujíc, že „vláda plní z bezvadnou loyálností“ sociální část svého programu, radila „Politica“ ke klidu. Ale v tu dobu zasahovaly již dlouhé prsty agentů provokatérů pravice do těchto událostí, a věci byly již v pohybu.

Podpora vlády — nebo radikalismus?

V socialistických řadách také mnozí pozorují, kam vedou tyto počátky anarchie. Fernando de los Rios, jeden z nejménějších duchů španělského socialismu, jemuž jen jeho trochu umělecké a kontemplativní založení bránilo zasáhnout do vývoje aktivněji, vykládá ve výkonném výboru své strany, co řekl několik dní předtím na schůzi Internacionály:

„Vyložil jsem ke konci své obavy. Nebojím se jen o osud jednoty strany, nýbrž řekl jsem, že nám hrozí vážnější následky. Jeden z následků může být oslabení lidové fronty, jediného orgánu vlády a účinné politické a sociální akce, který dnes Španělsko má. Neboť převládne-li první stanovisko (to jest radikalismus Caballerův), lidová fronta brzy přestane být upotřebitelným orgánem. A to by znamenalo násilné vzkříšení sil pravice, jež, kdyby opět přišly k vládě,

neomezily by se na to, že by zničily demokracii, nýbrž zřídily by režim podobný nejspíše režimu rakouskému nebo portugalskému.“

Fernando de los Rios, nyní velvyslanec republikánské vlády ve Washingtoně, byl až příliš dobrým prokem.

Zatím co takto bylo úzko republikánům občanským i socialistickým, nemohli si komunisté naříkat. Z malé frakce, jež nic neznamenal, stali se na španělské poměry silnou stranou. „Mundo Obrero“, jejich orgán, konstatoval, že mají na padesát tisíc členů. V socialistické straně pokračovala buňkařská taktika a dosáhla již naprostého vítězství v mládeži. Santiago Carillo, vůdce organizované socialistické mládeže, píše koncem května v „Claridad“: „Zájmy proletariátu vyžadují zřízení jednotné strany dělnické, strany bolševické, jež vznikne sloučením očištěné strany socialistické se stranou komunistickou, jež jak svou politikou tak svým složením bude odhodlanou avantgardou své třídy. Tato strana je jediná, jež bude moci řídit diktaturu proletariátu v této zemi.“ Proti tomuto zbolševisování strany se brání „El Socialista“: „Termíny, v nichž »bolševizanti« položili otázku, nesnesou uhýbání. Jsme ještě loyálními členy své strany? Chceme či nechceme, aby strana spáchala sebevraždu a aby se jiný útvar stal jejím dědicem? Je třeba odpovědět jasně.“ A v jiné polemice s komunisty charakterisuje socialistický orgán komunistickou taktiku touto stručnou formulí: „Komunistická strana nesjednokuje, nýbrž pohlcuje.“ A také anarchisté pohlují, neboť samozřejmým následkem všech těch námluv je, že získávají půdu ti, kteří si v demagogii neukládají mezi.

Zatím co pokračuje tato válka mezi frakcemi, reakce čeká a připravuje se. Koncem května podniká socialistická strana pokus o záchranu situace. Výkonný výbor, v němž Prieto vyhrává nad Caballerem, vydává manifest, kde prohlašuje za aktuální povinnost socialistické strany „dát nadšenou podporu politice lidové fronty, jejíž porážka by mohla vést k událostem těžko předvídatelným... Ostatně lidová fronta nepatří jen nám, ani celému Španělsku. Ona je obranným a útočným prostředkem evropské demokracie proti fašismu.“ Výkonný výbor vyslovuje odhodlání bránit demokracii uvnitř strany proti pokusům o „diktaturu ve straně“ a praví příznačně ke konci svého provolání: „Revolučními řečmi se nedělá revoluce. Právě naopak. Mohou mít význam přímo protirevoluční, vedou-li k nenapravitelným neprozřetelnostem, z nichž nejhorší by bylo rozdvouzení strany.“ Ale ještě po tomto manifestu dochází 31. května k oněm násilnostem v obci Ecija v jižním Španělsku, kde zfanatisovaná extremistická mládež ohrožuje na životě Prieta a Peñu, těžce zraní jeho přítele V. Salazara, invalidu asturské revoluce a zbije asi padesát jiných účastníků chystané schůze centristů. Prieto v telegramu starostovi obce praví pak: „Odpouštím autorům těchto událostí, ale neodpustím nikdy jejich původcům v Madridě.“ Ecia vyvrcholuje tuto bratrovražednou válku v socialistických řadách. Reakce projevuje tak velikou radost a takovou jistotu brzkého rozkladu lidové fronty, že Largo Caballero uznává nutným varovat ji před nadějami, jež vkládá do rozporů v socialistických řadách. Na veliké schůzi v Madridě 7. června odsuzuje, třeba ne příliš kategoricky, jednání mladých násilníků proti Prietovi a jeho přátelům, opakuje svůj program centralisace strany a „železné disciplíny“ a dodává: „Přes všechny roz-

díly v názorech jsem přesvědčen, že naše strana socialistická, že naše odborová unie, že naše hnutí mládeže dovede, bude-li třeba, nasadit životy proti vítězství fašismu.“ Nepovažuje rozkol za nevyhnutelný: „Kdo chce provést rozkol? Já nikdy ne. A pomýšlí-li někdo naň, ať při tom nespolehá na mne.“ Je tak ochoten podrobiti se vůli většiny, že prohlašuje předem, že nebude nic namítati ani když se sjezd strany vysloví pro účast ve vládě. Ale věří, že se tak nestane, neboť povinností strany je, podle jeho přesvědčení, sjednotit dělnictvo — to jest splynout s komunisty — neboť jen sjednocený proletariát může dobýt politické moci a provést emancipaci dělnické třídy.

Polemiky pak opravdu trochu ustávají až na otázku mládeže, kde se ještě čtrnáct dní před generálským pučem mluví a píše tak, jako by sociální revoluce byla přede dveřmi. Ale „El Socialista“ konstatuje uprostřed června, že „ti, kdož se vzpírali přijmout naše veliké volání k odpovědnosti, uznávají konečně, že chvíle je vážná.“ Je dokonce vážnější, než si socialistický orgán sám uvědomuje. Celá země je ve varu stávek, jež vznikají, aniž se dobře ví, jak a proč; odborové unie ani orgány ministerstva sociální péče — jemuž podle španělského sociálního zákonodárství přísluší zprostředkovat mezi oběma sociálními tábory, po případě fungovat jako arbitr — nemají vlivu ani na jejich vznik, ani na jejich průběh. Podle odborné terminologie jsou to „stávky divoké“ a jsou divokými velmi často i doslovně. K tomu nemine dne, by se nehlásilo, že se někde ztratily zbraně. Ty zbraně ovšem vždycky někdo našel; v červenci se ukázalo, kdo. Roste rozčilení a vzájemná nedůvěra; na několika místech jsou zatčeni důstojníci posádek, neboť jejich loyálnost je zřejmě pochybná; ale neprovádí se rozsáhlá čistka v armádě podobná oné, r. 1931, kdy Azaña, jako ministr války, poslal do pense na deset tisíc nespolehlivých důstojníků. Proč vláda nejedná? Poněvadž je bezmocná mezi reakcí stále silnější a levicí, jež teprve počíná poněkud chápat akutnost nebezpečí. Jen komunisté jsou spokojeni. Ještě v červenci si jejich oficiální list pochvaluje: „Početně je naše strana nejsilnější v zemi. Provinciální sjezdy ukázaly, že naše sbory nejen obrovsky vzrostly, ale že — a to je naše největší pýcha — jsme strana bez rozporů, bez frakcí, poslouchající jediné vůle.“ Je vidět, komu šla jednotná fronta k duhu, aspoň dočasně.

Iluse.

Pak již houstnou pověsti o chystaném státním převratě. Kdežto však list socialistické strany volá po „zvýšení prestiže a bezpečnosti lidové fronty“ — ale nesměle a omlouvaje se, že posílení lidové fronty, jež „nás musí zajímat jako socialisty a jako dělníky, znamená příliš mnoho vládního citu ve prospěch ministrů, jimž předsedá pan Casares Quiroga“ — Largo Caballero je stále ještě toho názoru — vyslovuje jej opětně 27. června — že obrana proti fašismu je výhradně věcí dělnictva, a to že je podle jeho mínění nepřemožitelné. Ukáže-li se hrozba diktatury, stačí generální stávka. Vítězství je nakonec jisté, a to je historický, politický, hospodářský fakt. Je možno přemoci španělské dělnictvo na den, na měsíc, na rok, ale nakonec zvítězí nad třídou kapitalistickou... Nechci věřit, že nás všechny zkrátí o hlavu. Snad nás několik popraví, ale tím nezmizí dělnická třída a nepominou příčiny, jež ji nutí zápasit.“ Podivný projev důvěry ve vítězství, kde hlavním tématem je perspektiva mož-

ného stínání hlav. Počátkem července je ještě sveden zápas o několik míst ve výkonném výboru strany, hlavně o funkci předsedy; vítězí centrista Gonzáles Peña 12.000 hlasy proti 10.000, odevzdaným na jméno Caballerovo. Ale to už je poslední akt před bouří. Že se něco chystá, hlavně po zavraždění Calva Sotela, je jisto. Mohlo by se říci, že se generálové připravují k svému kousku ve světle veřejnosti. Anglický reporter Frank Pihcairn přijíždí v těchto dnech do Španělska a hlásí hned od hranic, že se něco chystá a že povstání je ve vzduchu.

Povstání je ve vzduchu.

V sobotu 11. července — právě týden před povstáním — přináší „El Socialista“ úvodník, kde píše: „Odvaha našich odpůrců má svůj původ v únavě, kterou projevujeme. V té míře, v jaké se dovedeme napravit, odzbrojíme smělost protivníků, neboť ti spoléhají ani ne tak na svou sílu, jako na naši slabost. Tu slabost, z které vzniká přesvědčení, že jsme unaveni, že nám chybí víra, že se nám nedostává duchovní vzpruhy... Nebezpečí je vážné. Apelovat na vládu podle zvyku má jen relativní smysl. Je nutno apelovat na lidovou frontu, to jest na vládu a na parlamentní většinu, na syndikáty i na ředitelství úřadu pro bezpečnost republiky. Nemařme už ani den nedostatkem entusiasmů a úsilí!“ V témž článku čteme slova: „Není třeba být ani pesimistou, ani optimistou, stačí prostě, abychom byli pozorní, opatrní, ve střehu, bdělí. A mít vůli zvítězit nad jakýmkoli nebezpečím, ať je sebe větší, ať se nám zdá sebe absurdnější.“ Druhý den oznamuje týž list, že „výkonný výbor socialistické strany se shromáždil k rozpravě o politické situaci a soudí, že ze zvláštních podmínek nynější chvíle vyplývá, že všechny živly naší strany musí dávat pozor, aby zmařily manévry nepřítelů dělnické třídy. Zkoumal rovněž nynější stav sociálních konfliktů, hlavně v stavebním oboru (v tu dobu trvá už několik neděl stávka na stavbách, kterou nebylo možno přivést ke konci jednou pro nedostatek rozvahy u dělníků, po druhé pro provokační taktiku zaměstnavatelů), schvaluje stanovisko, které přijali odborově organizovaní dělníci v nedávném plesbicitu a doufá, že toto stanovisko bude zachovááno s větší disciplínou.“ Konečně 15. července, v samý předvečer události, hlásí socialistický orgán, že se den před tím konala porada předsedy vlády se zástupci dělnických organizací, sdružených v lidové frontě, a že tato schůze měla „okamžité a mocné účinky“. V témž čísle se cituje článek, který napsal Prieto do listu „El Liberal“ v Bilbao. Článek se končí slovy:

„Dnes se říkalo, že tragická smrt pana Calva Sotela má sloužit jako signál k povstání, o němž se tolik mluví. Tato zpráva stačila, aby se ve schůzi, jež trvala sotva deset minut, strana socialistická, strana komunistická, odborová ústředna, organizace mládeže a správa Lidového domu dohodly o společné akci, propukne-li odbojná hnutí. Čelem proti nepříteli jsme jednotni. Sní-li reakce o pohodlném převratu jako 1923, mýlí se důkladně. Doufá-li, že najde před sebou režim bez obrany, je rovněž na omylu. Než zvítězí, bude musit překročit lidskou zeď, kterou postaví proti ní dělnická masa. Bude to zápas na smrt, neboť v obou táborech se ví, že vítěz nebude dávat pardon.“

Poučení.

Zastavme zde své citáty; dva dni poté přestalo období slov a nastoupilo období činů. Z dosavadního vývoje událostí lze zatím vyslovit několik závěrů. Pra-

vím „zatím“, poněvadž jsem přesvědčen, že i eventuální úplné vítězství povstalců — k němuž dosud je daleko — bude jen jednou a naprosto ne poslední epizodou v dlouhém a krvavém dramatu španělské národní revoluce. Ta se nezačala teprve pádem monarchie v dubnu 1931, nýbrž jde daleko dozadu a jejím vlastním počátkem je otřes po prohrané bitvě s Amerikou a ztráta posledních kolonií na konci minulého století; a neskončí se ovšem vtažením maurských žoldnérů do Madridu. Je to v celku velmi dlouhé probuzení starého národa po velmi dlouhém, umrtvujícím spánku. Přihlížejíce tedy k tomu, co se dnes ve Španělsku děje, mějme na paměti, že nejsme ani na počátku, ani na konci, nýbrž tak asi uprostřed té krvavé hry o mnoha epizodách. A následující závěrečný komentář se vztahuje jen právě k této epizodě.

Komunisté mluvili.

V generálské propagační dílně, jejíž ústředí je v Berlíně a v Římě a jejíž španělská centra v Burgosu a Seville jsou pouhé filiálky se po osvědčeném vzoru mluví a píše o komunistickém nebezpečí, proti němuž prý „národní armáda“ vytáhla do pole v hodině poslední. Ale očividně žádného nebezpečí nebylo; ti, kdož mluvili o revoluci a diktatuře proletariátu, mluvili do prázdna, nebyli na nic připraveni, neměli ani zbraní, ani vycvičených útočných oddílů, ani styků s armádou, aby byli včas zpraveni o tom, co se v ní hýbe. Komunistická strana rostla, hlavně na úkor strany socialistické, ale omezovala se na revoluční frazeologii, stejně tak jako její spojenci na levém křídle socialistů. Ukázalo se v plném světle, jak je škodlivé o revoluci mluvit bez objektivních příčin k ní a bez vůle dělat ji. Škodlivé stránky tohoto slovního revolucionářství se projevily především v oslabení vlády, ve chvíli, kdy měla být nejsilnější, sesula se pod prvním nárazem jako domek z karet, a žádná z těch, jež přišly po ní, neměla tolik autority, aby soustředila okolo sebe nutnou energii k obraně. Za druhé: byla-li z otázky vítězství nad fašismem dělána otázka jen dělnické třídy — zásadní to omyl v zemi, kde industrialisace, kromě Katalanie, nevytvořila ještě dost početně silné a uvědomělé dělnictvo průmyslové, a proletariát venkovský je teprve na předstupních svého vývoje k disciplíně a třídnímu vědomí — stalo se, co se stát musilo: střední a malá buržoasie a sedláci mají menší zájem o obranu republiky, než kdyby jim byla lidová fronta dovedla včas vyličit tuto obranu jako společnou věc všech.

Statečnost sama nezvítězí.

Za třetí: ohlašuje-li se revoluce na zítřek, aniž se k ní efektivně něco chystá, nutně vzniká důvěra mezi těmi, jimž jsou adresovány tyto zápalné výzvy, že revoluce jak v útoku, tak v obraně je lehká hračka. Odtud nechopnost v rozhodujícím okamžiku pochopit, že je to naopak velmi těžký úkol. Líčení očitých svědků, dopisy, jež ze Španělska docházejí, a konečně hlasy z vládního i generálského tábora mluví o dvou faktech na první pohled protichůdných. Na jedné straně je mnoho důkazů osobní statečnosti těchto improvizovaných vojáků republiky a jejich pohrdání smrtí, na druhé straně je nepopíratelné, že se často celé čety a setniny milicionářů rozprchnou po jedné ráně z děla nebo první bombě z letadla. Americký reporter Louis Fischer, jistě ne podezřelý ze sympatií ke generálům,

uveřejnil několik dokladů, jimiž potvrzuje jen svědectví jiných. Tato fakta jsou právě jen zdánlivě protichůdná. Každý z oněch milicionářů je ochoten beze všeho dát život — Španělovi se ostatně jeví kontrast mezi životem a smrtí v docela jiné podobě než nám — v boji muže s mužem, ale jeho nervy nejsou vytvářeny pro požadavky války ve skupině a pro jistou kolektivní disciplínu. Proto selhávají, a mužové osobně velmi udatní jako individua neumějí bojovat jako celek. Nepřipravenost se jeví i v naprostém nedostatku elementárních znalostí o tom, jak se ve větších skupinách postupuje nebo ustupuje. „El Socialista“ musí koncem října dávat členům národní milice několik základních rad: „Kryt se v boji není zbabělost a jen ten, kdo zůstane naživu, může pro republiku bojovat dál. Jsi-li v zákopu, jsi chráněn i proti letadlům, i proti jízdě. Když prší koule, nezůstávej pohromadě s ostatními; rozptylte se aspoň na deset kroků od sebe. Užijte drátěných zásek.“ A tak dále; jak je vidět, milicionářům nechybí odvaha, chybí jim nejzákladnější výcvik. Jak je vidět z obrany Madridu, dovedou v posledních chvíli vyvinout heroismus zcela bezpříkladný. Ale co jim chybí nejvíce — a to je neštěstím republiky v tomto období — je úplný nedostatek vedení. To, co se nyní ve Španělsku děje, rehabilituje Trockého jako organizátora obrany v nejkritičtější chvíli bolševické revoluce. Dnes, ex post, se ledakomu zdá, že zachránit revoluci, když stál Judenič několik kilometrů od Petrohradu, nebylo těžké. Kdyby to bylo tak lehké, nebylo by padlo tolik posic, které při lepším strategickém rozhledu mohly být zachráněny. Largo Caballero neváhal vzít odpovědnost za vládu za okolností nejsvízelnějších a dokázal tak, že se nebojí osobního rizika. Ale dokázav už předtím, že není španělským Leninem, dokázal nyní, že není rovněž španělským Trockým. Tím nijak nepodceňují zoufalou energii, s kterou řídil obranu Madridu; bohužel, pouhá energie vždycky nestačí.

literatura a umění

Otto Rádl:

Barevný film je tu

Nové období polychromní.

O roku 1937 prohlašují technici, že bude rokem všeobecného nástupu barevného filmu. Našli byste také techniky méně optimistické, kteří říkají, že tento rok bude počátkem druhé světové války, počátkem konce evropské civilizace, počátkem vzájemného vyvraždění všech evropských imperialismů. Tváří v tvář těmto politickým eventualitám pro nás ona příjemná eventualita, že budeme vidět v kinech skutečnost v docela přírodních barvách, poněkud ztrácí na své závažnosti. Ale pro vynálezce barevného filmu nikoliv. Pro dra Herberta Kalmuse, jenž objevil nejnovější systém trojbarevné fotografie Technicolor, není tento rok pouhým datem nových optických požitků, pro něho je to počátkem nové a radostnější epochy v životě lidí. Prohlásil o tom nedávno:

„Vstupujeme do doby, kdy už nebude jiných filmů než v přírodních barvách. Od toho okamžiku bude svět nekonečně šťastnější. Vždyť radost a štěstí jsou vždycky na světě těsně spojeny se vnímáním barev. Jinak bychom si ani nemohli vysvětlit, proč na

světě jsou ještě malíři. Šedivý den nás naplňuje depresí, všechno bledé a bezbarvé nás enervuje a zlobí. Líbilo by se vám však děvče, kdyby nemělo hnědé nebo modré oči, zářivé rty, bělostné zuby, černé nebo plavé žhouní vlasy?

Naše přítomnost je tak ponurá, protože je černobílá a protože ztratila smysl pro barvy. Smysl pro barvy je totéž, jako smysl pro odstíny, smysl pro různotvárné bohatství světa. Ženská móda na štěstí neztratila nikdy docela smysl pro radostný účinek barvitosti, třebaže plný účinek pestrých toalet a nalíčených tváří se neuplatní pod naším šedivým nebem, nýbrž teprve při večerní záři umělých světél. Ve světě filmu však bude celá nádherná barvitost přírody i života probuzena bez jakýchkoliv překážek. Nejvlastnějším posláním barevného filmu, který zanedlouho úplně povládně, je vychovávat co neširší vrstvy lidí k tomu, aby se naučily vidět barevně, vnímat neznámou a v úžas uvádějící barvitost skutečnosti. Barevný film nás všechny obdará obšťastňujícím pohledem malířů. Naučíme se vidět svět jako oni, krásnější a bohatší.“

Doufáme, že krásného vynálezu pana Kalmuse bude skutečně v příštích letech využíváno ko tomuto krásnému cíli a ne snad k reprodukování rudých výstřelů a rudé krve, šedo-zelených a hnědých uniforem, a oblaků žlutého dýmu otravných plynů, valících se velkoměstskými ulicemi, nebo k reprodukci souboje stříbrných letadel na modré obloze.

Podle všeho, co dnes ve světové kinematografii vidíme, má vynálezce trojbarevného filmu pravdu alespoň v tom, klade-li mezi rok 1936 a 1937 vývojový mezník filmové techniky. Není důvodu, abychom nevěřili, že nyní bude jednobarevný film jednou pro vždy nahrazen filmem mnohobarevným.

Film musí být barevný.

Bude-li barevný film všeobecně zaveden, či nebude-li — o tom nerozhoduje dnes už dobrozdání filmových výrobců. Postačí pouze okolnost, že barevný film je tu, a jeho přebírání děje se již naprosto automaticky, šíří se, nepripouští naprosto žádný odpor. Tuto vlastnost kinematografie, že je bez možnosti jakéhokoliv protestu prostě vystavena nutnosti přebíratí každé technické zdokonalení, ukazuje dobře ve své závažné studii o „Estetické funkci“ Jan Mukařovský:

„Na druhé straně, a především, je však film industrií; proto o jeho nabídce a o poptávce po něm rozhodují zřetelě čistě obchodní mnohem více, než v kterémkoliv umění; proto také je film nucen — jako každý průmyslový výrobek — přejímat ihned a pasivně každé nově objevené zdokonalení své technické strojové základny; po té stránce stačí srovnat záměrnou výběravost, kterou osvědčuje hudba, když — v jednotlivých obdobích svého vývoje — ze zásoby možností techniky, v dané chvíli přístupných, volí omezený repertoár nástrojů vzhledem k určitým uměleckým úkolům, s překotným tempem zavedení filmu zvukového, jenž na dohlednou dobu rozbil předpoklady uměleckého vývoje, vybojované filmem němým.“

Vynálezce pan Kalmus se tedy nemusí starati o propagandu svého objevu: o to se postarají obrovské americké koncerty, v jejichž rukou je objev, a o to se svou závažností postará i vynález sám. Jak je dokonalý, to uvidíme zanedlouho všichni v americkém filmu „Dcera Prokletého Lesa“, jenž se bude hrát i v našich kinech.

Režisér tohoto příběhu není nikdo menší než Henry Hathaway, od něhož jsme viděli „Tři bengálské jezdcy“ a „Petra Ibetsona“, osmatřicetiletý Američan, rozený v Kalifornii. Tento člověk volně přírody, jenž se jednou po celé dva roky toulal bez peněz kolem světa, a jenž se později podle svých přirozených sklonnů stal režisérem mnoha filmů z divokého západu, dal se při inscenaci „Dcery Prokletého Lesa“ vésti správným instinktem, že barva se může uplatnit pouze v plenéru. Barva může působiti na filmové návštěvníky pouze tehdy, jestliže každý návštěvník kina má možnost na základě svých zkušeností kontrolovati její pravdivost. Dosavadní atelierové aplikace nového troj-

barevného filmu Technicolor, jimiž byla krátká hudební realizace „La Cucaracha“ a neobyčejně dokonalý film režiséra Roubena Mamouliana „Trh mravnosti“ (Becky Sharp) podle románu Thackerayova, míjely se s účinkem na nejšířší vrstvy právě proto, že jejich barvy neměly této možnosti kontroly. Ona mexická tančírna, v níž červovlasá Stephi Duna tančila a zpívala svou strhující „La Cucaracha“, mohla mítí opravdu tento hnědočervený přísvit a možná, že odněkud nějaká svítlna mohla vrhati na tvář osob tak zelenavý přísvit, jak jsme to ve filmu viděli. Ale světla v této tančírně mohla být také modrá nebo fialová nebo karmínová, kostymy mohly mítí docela jiné barvy: divák neměl v tomto filmu kontroly, že technický vynález — na nějž je upřena celá jeho vnímavost tak dlouho, pokud věc nezevšední — opravdu vystihl správné barvy. Stejně také ve filmu „Trh mravnosti“, ve druhém díle, zhotoveném dokonalou trojbarevnou technikou, neměl divák žádného měřítka pro správnost barev, poněvadž se celý příběh odehrával v interiérech nebo v ulicích stavěných z kulis v době napoleonské. Tento film po umělecké stránce přinášel řadu scén barevně naprosto dokonalých: vzpomeňte na výjev, v němž Miriam Hopkinsová leží v zoufalství na koberci. Ale barevná dokonalost sama není pro velké množství diváků, nezvyklých dívatí se na svět kolem sebe barevně, žádným argumentem.

Barvy po prvé pod širým nebem.

Proto také všichni majitelé kin tvrdí, že diváci barevného filmu nechtějí. To je pochopitelné, neboť diváci v dosavadních barevných filmech ještě nikdy neviděli každodenní a jim dobře známou barevnou skutečnost stromů, oblohy, lesů a hor, oblaků a hromad dříví, tekoucích potoků a jedoucích vlaků. Právě na téhle skutečnosti vystavil ve svém neobyčejně zdravém instinktu režisér Henry Hathaway svůj film o „Dcery Prokletého Lesa“ (Trail of the Lonesome Pine), odehrávající se v kraji, jímž vede „cesta Osamělé Borovice“, v nádherně romantické Virginii, plné lesnatých údolí a modrých jezírek. Vidíme tu stará mlýnská kola v různých teplých odstínech hnědi, porostlá zelenavým mechem, vidíme nádherné borové lesy, které dostávají při zapadajícím slunci zlatý přísvit, vidíme jedoucí vlak, v jehož oknech se zrcadlí sluncem ozářené vrcholky protějších skal, vidíme hluboce modré jezírko, do něhož bíle žbluňkne hozený kámen. Jsou tu jitra, kdy se bílá mlha valí údolím, a večery, v nichž les se plní zlatým přísvitem. A je tu celá nádhera podzimních listnatých strání se sterými odstíny žlutí a hnědi a červení. Modř oblohy je skutečně vzdušná a průsvitná do velikých dálek, které jsou jen o něco modřejší, než jste zvyklí je viděti svýma nemalrškýma očima.

Čin Henryho Hathawaye, inscenace „Dcery Prokletého Lesa“, je opravdu dílem pionýrským. Dokonalost trojbarevné techniky ve filmu je přece jen dosud relativní a každá změna slunečního osvětlení objevuje se na filmové emulsi již jako velice odchylná změna barevných tónů. Aby bylo dosaženo stoprocentnosti a naprosté homogenosti barev ve filmu, bylo třeba přes obrovskou nákladnost této techniky a přesto, že tu pracoval šťab asi třiceti odborníků, natáčeti jednotlivé scény i jednotlivé detaily znovu a znovu, bylo třeba korigovati výstupy, filmované za jiného slunečního osvětlení, užitím jiných korigujících filtrů, bylo třeba s bezmeznou trpělivostí nanášením barev opravovat přírodu tam, kde vlivem technické nedokonalosti i této nejdokonalejší metody se jinak ve filmu přírodního dojmu nedalo dosáhnouti. Užití umělých světel bylo úplně vyloučeno, a tak, jako se pracovalo v prvních dobách filmu, natáčely se většinou interiérové scény, odehrávající se v chatách dřevorubců nebo

ve stanech inženýrů, také pod širým nebem před vystavěnou polovinou interiérů, do níž mohlo dopadati sluneční světlo. Filmovati se dalo vůbec jen v plné záři sluneční. Hathaway mohl dosáhnouti filmem „Dcera Prokletého Lesa“ plného úspěchu pouze proto, že se ve svém díle především snažil o to, vzbuditi dojem, že barva je tu věcí vedlejší. Ačkoliv tu po celé měsíce nejdokonalejší technické tohoto oboru si ustavičně lámali hlavu jen barvou, barvou a barvou, věděl Hathaway, že nejdokonalejší technik v kterémkoliv oboru umění je ten, kdo za sebou dovede zaméstí všechny stopy technické námahy. Proto zachází v tomto filmu s barvou tak, jako by byla už naprostou samozřejmostí. Dovedeme si představití, jak by si byl kterýkoliv avantgardista, jemuž by se tento nádherný barvitý aparát byl dostal do rukou, byl zahýřil všelijakými experimenty, barevnými protiklady, koloristickými efekty a pointami, v nichž barevnost je sama účelem. Hathaway naopak zdůrazňuje všude svůj divoký příběh z dalekých horských krajin, divoké sváry mezi rodinami, oddělenými od sebe dědičnou nenávisť, a zápas inženýrů, kteří do světa této nezkrocené a primitivní přírody přišli klást železniční koleje a s nimi také přístup moderní civilizaci. Mohlo by to být bez velikých změn i námětem filmu sovětského a pojetí by, až na to, že by civilisátorská tendence byla o něco okatější, nedopadlo patrně příliš odlišně. Právě tímto naprostým realismem, v němž ho ovšem podporovala herečka tak dokonalá jako je Sylvia Sydneyová, a resignací na jakékoliv fotogenické hříčky vytvořil Henry Hathaway z „Dcery Prokletého Lesa“ film, který skutečně otevírá nové období filmového vývoje a dovršuje všechny ty pokusy, které se daly na poli barevného filmu před ním.

Deset let pokusů.

Praxe s barevnými filmy předchází dnešní dobu o více než dvacet let. Již roku 1912 natočil režisér George Urban v indickém městě Delhi pro společnost Kinemacolor film v přírodních barvách. Společnosti se tehdy dostalo zvláštního svolení indické vlády a natočila film s titulem „Durbar“. Výsledek byl na svou dobu dokonalý: film hýřil nádhrou barev, která by nás prý i dnes překvapila. Tento film můžeme v praxi pokládat za počátek barevné kinematografie. Metoda Kinemacolor, která byla již rok předtím předvedena v Paříži, spočívala v tom, že se snímek natáčel obyčejným přijímacím přístrojem, před čočkou však se objevoval střídavě pro jeden snímek filtr červený, pro druhý snímek filtr zelený. Tím způsobem se docílilo toho, že obkročmo byly na jednom okénku zachycovány paprsky modrozelené, na druhém paprsky červené. Projekční přístroj byl opatřen dvěma stejnými otáčivými filtry, takže se film vrhl na plátno v malých zicmicích vteřiny střídavě jednou v barevných valérech červených, po druhé v barevných valérech modrozelených, což při rychlém promítání budilo dojem přírodních barev na plátně. Aby se barvy co nejvíce kryly, pracovaly přijímací i promítací stroje s dvojnásobnou rychlostí, takže každý film dosahoval dvojnásobné délky. Nevýhodou bylo, že kdykoliv se filmovaly nějaké předměty v pohybu, nekryly se kontury obou různobarevných obrazů. Začíná tedy praxe barevného filmu reportáží stejně, jako reportáží začal němý film osmnáct let před tím, když roku 1895 bratří Louis a Auguste Lumiérové natočili svůj klasický „Odchod dělníků z továrny Lumière v Lyonu“.

Všechno, co uskutečnil barevný film před tím, patří pouze do jeho vědecké prehistorie, nikoliv do dějin filmového umění. Jsou to zejména pokusy Williama Friese-

Greeneho z roku 1898, jenž předvedl barevný film, na němž střídavě jedno okénko bylo barveno červeně, druhé zeleně a třetí modře, takže při projekci následkem persistence zrakových vjemů na sítnici vznikl dojem barev, podobných přírodním.

Vývoj barevného filmu přervala světová válka. Učenci však na tomto poli nepřetržitě pracovali a přinesli celé množství nových systémů. Zdokonalení přinesl především systém Gaumontův a systém Hortonův, z nichž každý byl trichromický, to znamená, pracoval se třemi základními barvami, které zachycoval současně přístrojem se třemi objektivy, opatřenými různými filtry, na tři filmové pásy. Tyto filmy se promítaly zvláštními projekčními přístroji, opatřenými třemi objektivy. Dva postranní objektivy byly pohyblivé, a zvláštní operatér, umístěný v hledišti, korigoval úchyly elektrickým korektorem tak, aby se obraz ze všech tří barev na plátně přesně kryl.

Praktické výsledky přinesl teprve roku 1915 systém „Kodachrome“, který vynalezl Capstaff, zaměstnaný v Kodakových laboratořích. Při tomto systému bylo po prvé použito filmu, který měl citlivou vrstvu po obou stranách celulosového pásu, takže na pozitivu filmu byly zachyceny na líci všechny barevné hodnoty modrozelené, na rubu filmu všechny barevné hodnoty červenooranžové. Tento systém byl později zdokonalen pod jménem „Technicolor I.“ a měl tu výhodu, že přijímací přístroj byl opatřen jediným objektivem, za nímž pomocí zrcadla byl proud paprsků rozkládán ve dvě řady. Francouzi, firma Gaumont, vypracovali soustavu „Chronochrom“, kterou dosáhli také dobrých praktických výsledků. Podíváte-li se na filmový pozitiv, připravený k promítání touto soustavou, vidíte, že výška, která na normálním filmu je vyhrazena dvěma obrázkům, je tu vyplněna třemi políčky, na nichž jsou zachyceny v normálním černobílém provedení postupně paprsky, připadající na tři základní barvy. Tento film se promítá třemi objektivy, opatřenými barevnými filtry, a z těchto tří světelných proudů se pak na plátně skládá jediný trojbarevný obraz. Tímto systémem byl v pařížském kinu Gaumont po skončení světové války předveden snímek vítězného pochodu spojeneckých armád pařížským Arc de triomphe.

Bylo to roku 1919, čtvrt století po Lumièrově prvním černobílém filmu světla, ukazujícím pochod dělníků ze bran továrny. Dvojitý pochod, mezi nímž leží kus historie technické a kus historie světové.

Praktické úspěchy „Technicoloru“.

První režisér, který užil po světové válce barevného filmu v rámci díla velkého formátu, byl otec amerického filmu D. W. Griffith, jenž natočil barevně některé části svého eposu „Cestana východ“ (Way Down East) roku 1920. Griffith si byl dobře vědom, že technika barevného filmu není ještě dosti vyspělá, aby jí bylo možno použít v hlavních dramatických scénách filmu, a věděl, že by na těchto místech barva pouze odváděla pozornost diváků od jádra věci. Proto natočil v přírodních barvách pouze senzáční výjevy, jako přehlídky a pestré uniformy, pasáže, v nichž se neodehrával vlastní dramatický konflikt. Vidíme, že otec amerického filmu se opatrně vyhnul problému barevného filmu.

Tak se stalo, že se otcem barevného filmu stal někdo jiný, a sice u nás málo známý pan James Stuart Blackton, neobyčejně zajímavá figura uprostřed pestré filmové historie. Tento Blackton se ukázal už dávno, roku 1897 jednou v Edisonově laboratoři v New Jersey, a představil se jako žurnalista, jenž má v úmyslu na-

psati o slavném vynálezci reportáž s obrázkem. Byl do té doby částečně malířem, částečně novinovým reporterem, jenž ilustroval své reportáže vlastními kresbami. Jindy však tento hezký a štíhlý mladý muž si vydělával živobytí svým příjemným barytonem. Jak je u dvacetiletého Američana docela přirozeno, nebral specialisaci svého povolání nikterak vážně, takže když uvedeného roku opouštěl Edisonovu laboratoř, odnášel si s sebou kromě reportáže také ještě jeden Edisonův projekční přístroj kinematografický a za 800 dolarů filmu. Spolu se svým kamarádem A. E. Smithem, který byl knihařem a salonním kouzelníkem, opatřili potřebné peníze a počali se svým přístrojem a se svými filmy cestovati s místa na místo a vydělávati jejich předváděním. Pouhé promítání filmů je však omrzelo, když dospěli k poznání, že po malé přestavbě je možno promítacího přístroje použít i k natáčení filmů. Uskutečnili tedy tuto přeměnu a počali pod jménem „Vitagraph“ vydávati snímky aktualit: natáčeli různé pouliční parády, nehody, zápasy boxerů o ceny, tváře slavných osobností. Různými vlastními vynálezy zdokonalili své přijímací a promítací přístroje a dosáhli takového úspěchu, že roku 1912 až 1913 vykazovala jejich firma již roční příjem šesti milionů dolarů a vydělávali kromě pěkných záží ještě přes milion dolarů na dividendách. James Stuart Blackton se stal v roce vypuknutí světové války samostatným filmovým producentem a jeho první velký film „Volání po míru“ mu vynesl několik milionů dolarů. Hlavní roli svěřil při tom neznámé statistce, pocházející z malého židovského krámu z Brooklynu, která se tímto filmem za jediný den stala hvězdou: byla to Norma Talmadge. Později, po řadě filmů, které sám zhotovil, nechal se Blackton angažovati velkým diktátorem amerického filmu, Adolfem Zuckerem, za hlavního ředitele jeho společnosti. Než k tomu došlo, získal si James Stuart Blackton obrovské zásluhy o barevný film jako režisér prvního celovečerního barevného filmu „Slavné dobrodružství“, v hlavní úloze s krásnou Dianou Cooperovou. Tento film, který zhotovila United Artist a vydala v dubnu roku 1922, dosáhl obrovského finančního úspěchu. Pro Paramount inscenoval James Stuart Blackton svůj druhý barevný film s titulem „Panenská královna“.

Těmito filmy, které první se nebály, že barevná reprodukce odvede pozornost diváků od dramatického konfliktu filmu, ukázal Blackton cestu dalším pokusům, z nichž přinesla koncem roku 1922 společnost M. G. M. v technice Technicolor příběh „Clomorie“, v hlavních úlohách s Annou May Wongovou a Kennethem Harlanem, a film Paramountu s Jackem Holtem, u nás hraný pod titulem „Poutník v údolí smrti“, vydaný v červenci roku 1924 a dosahující ve své dvoubarevné, červenozelené technice i pozoruhodných úspěchů uměleckých a hezkých efektů krajinných ve svém přírodním rámci divokého západu.

Barevný film evropský.

Stejně jako Amerika počala věnovati pozornost barevnému filmu, i Evropa a zejména Francie dosáhla velké dekorativní nádhery zfilmováním „Cyrana de Bergerac“. V Evropě ujala se také móda, vkládati do černobílých filmů jednotlivé vločky barevné, jako na příklad režisér Turzanský učinil ve svém prvním, francouzském zfilmování Verneova románu „Carův kurýř“ v hlavní úloze s Možuchinem, stejně jako v později zhotoveném filmu „Casanova“. V těchto příbězích jsme viděli velké scény bitevné, vojenské parády, výjevy plesové a karnevalové, natáčeny barevně. Vracela se tedy umělecká technika do onoho

primitivního stadia, kde byla již roku 1920, když Griffith inscenoval barevné vločky pro svou „Cestu na východ“.

V Americe se také užívalo podobných barevných vloček pro zvláště efektní scény černobílých filmů, jak jsme na příklad viděli ve filmu společnosti M. G. M. „Ben Hur“ (1926), ve filmu společnosti Warner „Mořský netvor“ (1926). Slavný režisér Erick Stroheim použil barevných vloček ve zfilmování „Veselé vdovy“ s Maye Murrayovou a ve svém těžkomyslném a bohužel nedoceneném filmu „Svatební pochod“ (1928) — po každé s jiným uměleckým úmyslem. Plesové scény pro „Veselou vdovu“ byly natáčeny za účelem čistě dekorativním, zatím co scény milenců v růžovém kvetoucím loubí ve filmu „Svatební pochod“ byly úmyslnou parodií na kýč. Stroheim v tomto nemilosrdném filmu spojil nenávislný naturalismus obrazů z lidových scén v řeznickém krámku s perversní dekadencí a hýřením v aristokratických dvorských kruzích, a s kolportážností románů pro služky ve scénách lásky bohatého pána k chudému děvčeti, nebo ve scénách zjevujícího se legendárního rytíře v brnění. Zde vidíme, že se barvy dá použít i s tvůrčím úmyslem. Ve filmu společnosti M. G. M. „Ohnivá brigáda“ však se užívá barevných vloček opět k účelům dekorativním.

Celovečerním barevným filmem, natočeným dvoubarevným systémem Technicolor v odstínech červených a zelenomodrých, byl film Douglase Fairbankse „Černý pirát“ (1926). Fairbanksovy zkušenosti s barevným filmem však nebyly uspokojivé. Ačkoliv tento film v mnohých obrazech zelenavých mořských vod, hnědočervených pirátských scén a výjevů, kde se rysují bílé plachty kořábů proti zelenomodré obloze, dosáhl po umělecké stránce výsledků dosti uspokojivých — příběh utrpěl tím, že pro přílišnou péči, věnovanou barevné technice, nebyl vypracován s obvyklou efektní dramatičností, která vyznačovala ostatní Fairbanksovy filmy.

Za doby mluvených filmů.

S příchodem zvukového filmu byla otázka barvy na nějakou dobu odsunuta do pozadí: technici byli v této době příliš zaujati starostí o zdokonalení zvuku, než aby se mohli současně starati ještě o barvy. Barva se vrátila do hraných filmů zase teprve v posledních letech jednak ve formě barevných vloček, jako tomu bylo v závěrečné scéně filmu „Rotschildové“, v níž scény po vítězství u Waterloo, ukazující velkou anglickou společnost v sále, byly velice neuspokojivým způsobem přineseny barevně. Ještě je v dalším filmu společnosti United Artists; v grotesce Eddyho Cantora byl závěrečný balet s různobarevnými zmrzlínami také bez jakýchkoliv nároků na uměleckou úroveň podán v laciných barevných obrázcích. Jako celovečerní barevný film v dvoubarevném systému Technicolor přinesl režisér Michael Curtiz hrůzostrašný příběh „Kabinety v oskóvých figur“. Ukázalo se, že při tomto námětu červenozelený systém, jenž si nečiní nároků na přesné vystižení přírodních barev, nýbrž směřuje spíše k dosažení neskutečných barevných efektů, se znamenitě uplatňuje. Výjevy figur, hořících v panoptiku, ponuré scény z úschovny mrtvol, z londýnských ulic, z podivné podzemní laboratoře s obrovskými nádobami s vroucím voskem, byly efektní.

Všechny předchozí pokusy, o nichž jsme v tomto historickém přehledu mluvili, přinášely přírodní barvu deformovanou, stylizovanou vlivem dvojbarevné, červenozelené techniky do různých příjemných odstínů červení, hnědí, zelení a zelenavé modře. Čistá modrá barva a svítivá žlut tu chyběla. Potřebné zdokonalení a doplnění bichromického systé-

mu na trichromický přinesl teprve nový, trojbarevný systém Technicolor. Zatím co zvukový film hraný byl ještě po leta zaměstnán otázkou zvuku, objevilo se pro barevný film a zejména pro uplatnění tohoto nového trojbarevného systému docela nové pole působnosti: ve filmech kreslených. Otiskli jsme už před časem v „Prítomnosti“ podrobnou studii o barevných kreslených groteskách Walta Disneye, autora slavných „Silly Symphonies“. Řada těchto symfonií byla v poslední době doplněna technicky ještě dokonalejšími barevnými pohádkovými příběhy Maxe a Dave Fleischerů „Paramount Color Classics“, které objevily nový efekt barevné technice neobyčejně vyhovující tím, že pro své dvojrozměrně kreslené figurky si vytvořily zvláštní trojrozměrný svět z modelů domečků, ulic a různých krajin, otáčejících se podobně jako rotující jeviště na divadle. V těchto groteskách jednou vidíme barevně a plasticky odlet raketového letadla na měsíc, vidíme, jak ve vesmírném prostoru mizí plastická zeměkoule pomalu v dálce, ocítáme se v měsíční krajině s barevně a plasticky modelovanými krátery. V jiné grotesce bratří Fleischerů vidíme barevně a plasticky modelovanou krajinu na Havaji, se vším exotickým porostem stejně jako pohádkově stylizované barevně a plastické newyorské mrakodrapy. Jindy ve své barevně a plastické technice nám ukazují příběh, odehrávající se ve strašidelném mlýně a v malém holandském městečku, opravdu vystavěném z maličkých barevných modelů, i s miniaturními vyřezávanými dřeváčky před každým vchodem. Těchto barevných grotesek, které na místě původní dvojrozměrnosti vstupují do světa trojrozměrného, jsou dnes již celé serie a nový systém Technicolor si v nich vychodil své dětské střevíčky, takže je dnes téměř dokonalým reprodukčním nástrojem, který dovede podat libovolný barevný efekt.

Jak tento trojbarevný systém Technicolor byl použit pro hrané filmy, ukázali jsme již v úvodní části tohoto článku, v níž jsme předvedli první nasmělý pokus v hudebním dodatku „La Cucaracha“, v níž jsme ukázali čestný úspěch Mamoulianův v „Trhumařnosti“, a v níž jsme rozebrali zásluhy prvního trojbarevného hraného filmu, natáčeného pod širým nebem, Hathawayovy „Dcery Prokletého Lesa“. Teprve zde, kdež se trojbarevný film pustil do nejnepohodnějšího úkolu, totiž do reprodukce každému známé a každým kontrolovatelné každodenní přírodní skutečnosti, stává se trojbarevný film hotovým nástrojem, připraveným k dalšímu použití. Následovníci na sebe nenechávají čekat: byl již dokončen první trojbarevný film v hlavní úloze s Marlenou Dietrichovou, s titulem „Zahrada Allahova“ podle známého románu Hichensova, a Foxova společnost dokončuje v hlavní úloze s Loretou Yongovou novou versi „Ramony“ rovněž ve třech barvách. Herečka Anabella natáčí právě v anglických atelierch spolu s Henrym Fondou, který hrál také hlavní mužskou úlohu v „Dceři Prokletého Lesa“, první evropský trojbarevný film „Křídla jitra“. Na poli revuálního a výpravného filmu vyzkouší nový trojbarevný systém společnost R. K. O. v „Tančícím pirátu“, v němž Steffi Duna a Charles Collins tančí velkolepou barevnou symfonií „Modrý valčík“. To je ovšem pouhý rozběh, neboť velké americké společnosti projektují podle předběžných zpráv pro příští rok dohromady na třicet barevných velkofilmů.

Proti Americe Německo.

Anglicky mluvený film, přicházející z Ameriky i z Anglie, nabývá zavedením trojbarevné techniky opět určitého momentumu, kterého se ztrátou filmové internacionality, s příchodem mluveného filmu značnou měrou pozbyl. Náklady

na výrobu barevného filmu nejnovějším trojbarevným systémem jsou třikrát vyšší než náklady na film černobílý. Mezinárodní film, který podle průměrné americké kalkulace stojí dnes 10 až 15,000.000 Kč, si vyžaduje tedy při užití trojbarevné techniky nákladu až 45,000.000 Kč. To je suma, na kterou žádná evropská národní produkce kromě anglické nemůže vůbec ani pomyslet. Proto usiluje Evropa a zejména Německo o svůj vlastní způsob zhotovování barevných filmů, jenž by byl méně nákladný než americký a poskytl Německu možnost na tomto poli konkurovat. Stát mohutnou měrou podporoval všechny pokusy, směřující k vytvoření vlastního německého barevného systému. Tato podpora šla dokonce tak daleko, že žádný film v cizině zhotovený novým trojbarevným systémem Technicolor nesměl být v Německu předveden, dokud nebude na německém trhu podobný výrobek domácí. Všechny německé odborné časopisy obdržely od propagačního ministerstva interní příkaz, že nesmějí publikovat žádné zprávy o pokrocích barevného filmu v cizině, pokud jim nebude možno postavit po bok stejně hodnotné vynálezy německé. Teprve v těchto dnech měl místopředseda říšské filmové komory berlínské Hans Weidemann příležitost předvésti pozvaným zástupcům první německý barevný film, natočený soustavou „Opticolor“, s vášnivým nápisem „Znaménko krásky“ v režii Karla Froelicha a ve hlavních úlohách s Lill Dagoverovou, Wolfgangem Liebeneinerem a Olgou Limburgovou. Z německých referátů se dovídáme, že film byl natočen v interiérech, že Lill Dagover v úloze Pompadourky vypadá jako oživlý obraz Watteauův se svými kostými jemných pastelových tónů. V připojeném přírodním snímku prý překvapovala sytá zeleň bavorských lesů, i jemná a světloující modravá šed' hamburského přístavu.

Po technické stránce používá tento německý systém „Siemens-Perutz-Berthon“ starého francouzského vynálezu z roku 1908. Proto také spolujitelé nově založené německé Opticolor A.-G. jsou nejen firma Siemens und Halske a firma Perutz, nýbrž i majitelé francouzského patentu Berthonova. Němci konstruovali zvláštní přístroj, který vlisuje na celuloidovou stranu filmu obrovské množství malíčkových čoček, z nichž každá má asi průměr vlasu. Tím se promění celá lesklá strana filmu v obrovskou soustavu malíčkových fotografických přístrojů, z nichž každý má své ohnisko přesně v citlivé vrstvě, která je umístěna na zadní straně filmu. Do objektivu filmovacího přístroje je vmontován trojdílný filtr, který je nahoře zelený, uprostřed červený a dole bílý. Účelem tohoto filtru je, že všechny barevné hodnoty, vycházející z filmového předmětu ve formě paprsků, jsou rozloženy na své základní barvy. Tyto rozložené svazky paprsků se pak přenášejí s každého jednotlivého bodu filmovaného předmětu na tisíce malých čoček, vlisovaných do lesklé strany filmu. Úkolem každé z těchto malých čoček pak je, rozloženou barvu přenést každou zvláště na jednotlivá zrnka citlivé vrstvy. Tato citlivá vrstva se skládá ze zvláštního, Perutzem vynalezeného složení Opticolor, na němž se každá barva zachycuje v určitém odstínu šedi. Nemí tedy tento film, podíváme-li se na něj proti světlu, barevný, nýbrž je černobílý. Teprve když při projekci nastupují paprsky obrácenou cestu a procházejí opět tisíci drobných čoček na celuloidové straně filmu, jakož i zvláštním projekčním objektivem se stejnými vmontovanými filtry — vzniká na plátně obraz předmětu v přírodních barvách. Projekční stěna, na kterou se film promítá, je podobným způsobem jako lesklá strana filmu proměněna v sama malíčká vydutá zrcadélka v podobě čoček, jichž připadá na jeden čtvereční metr asi milion. Tato projekční stěna je zhotovena z aluminia.

Tento německý systém Opticolor vyžaduje především zvláštních čoček pro přijímací přístroje se smontovanými filtry, dále stejných čoček pro přístroje promítací, zvláštního projekčního plátna a konečně trojnásobně silného světelného parku ve filmových atelierech. Promítací přístroje v kinu při tomto systému potřebují dvanáctkrát tolik světla, než bylo třeba při produkci normální. Záznam zvuku čočkovitostí filmového povrchu netrpí. K vyvolávání a kopírování tohoto filmu je zapotřebí speciálních strojů, zařízených na obracení filmu. Byly konstruovány nové kopírovací stroje, při nichž je možno regulovat barevné tóny kopie a opravit některé chyby, které v barevném tónu vznikly při natáčení.

Jak se to dělá.

Patří tedy tento německý patent trojbarevného filmu k tak zvaným soustavám *additivním* (sečítacím), při nichž vznikají jednotlivé odstíny skládáním, sčítáním jejich základních složek. Opakem tohoto systému jsou ostatní trojbarevné systémy *subtraktivní* (odečítací), při němž film je pokryt nad sebou třemi rozmanitými citlivými vrstvami, z nichž vrchní je citlivá pro barvu modrou, prostřední pro barvu zelenou a dolejší pro barvu červenou. Při osvětlení tohoto filmu určitými barvami se příslušná místa v té či oné vrstvě exponují a později chemickým procesem vyluhují, jako by se odečítaly.

Abychom podali alespoň představu o technické stránce jednoho z těchto nových trojbarevných postupů, připojujeme několik podrobností. Všechny tři vrstvy tohoto trojbarevného filmu jsou normální bez barevné bromostříbrnaté vrstvy, jež se však vyznačují rozličnou citlivostí k barvám. Nejvrchnější vrstva je citlivá pouze pro barvu modrou. Po ní vidíme v průřezu filmu tenkou vrstvu žlutého filtru, jehož účelem je rozdělit modré paprsky od obou vrstev následujících. Z těchto vrstev přichází nejprve vrstva citlivá pro zeleň a dole na samém celulosovém pásku leží vrstva citlivá pro červeně. Filmujeme-li na tento film opatřený třemi vrstvami některý barevný předmět, objeví se tyto změny: zelené světelné paprsky proniknou nejhořejší vrstvou citlivou pouze pro modř a nezanechají na ní stopy, začerní však velice silným způsobem vrstvu citlivou pro zeleň a na spodní vrstvě červené opět nezanechají stop. Když se film normálním způsobem vyvolává, je ve vrstvě nejhořejší i ve vrstvě nejspodnější bromostříbrnatá vrstva nezměněna, — kdežto v prostřední vrstvě se vyloučilo černé metalické stříbro. Bílé paprsky začerní všechny tři vrstvy, kdežto černé předměty nezanechají žádných stop v žádné vrstvě.

Nyní dochází k tak zvanému *procesu obracení*, při němž nezměněná místa vyvolaného, ale nefixovaného negativu jsou začerněna. Na našem filmu tedy ta místa, kde emulze zůstala bílá, protože na ní paprsky nepůsobily, jsou ztmavena. S tímto ztmavením je spojen podivný proces *tvoreni barev*, z něhož právě barevný film vychází. Už 25 let je známo, že když se z ozářené bromostříbrnaté emulze vylučuje metalické stříbro, vznikají určité chemické látky, které jsou schopny s jinými nebarevnými látkami vytvořit barvivo. Je to vznik organických barviv ze dvou složek, z nichž jedna vzniká sama ve vývojce na tom místě, na němž se vyloučilo metalické stříbro z bromostříbrnaté vrstvy, — zatím co druhá může být obsažena v emulsi. Obě tyto složky jsou nebarevné, takže můžeme jednu z nich beze všeho umístit do želatinové vrstvy filmu.

Po dlouhém badání bylo zjištěno množství složitých látek, které jsou s to, vytvořit barvivo ve styku s oxidačními produkty na místě vylučovaného stříbra. Byly objeveny slož-

ky, které dají barvu žlutou, jiné, které dají barvu červenou nebo modrou. Tím máme možnost, zabarvití obraz jedné vrstvy téhož filmu žlutě, druhé vrstvy červeně a třetí vrstvy modře. — Když konečně zeslabovačem odstraníme z filmu všechno stříbro, zbude nám na celulosovém pásu pouze průsvitný obraz v barvách filmovaného předmětu.

Vedle obou systémů, které jsme tu popsali, existuje ovšem řada jiných a vynoří se jistě ještě další. Jakmile se barevný film v kinu jednou s úspěchem objevil, není již pouhou technickou možností, nýbrž je technickou nutností. Vývoj půjde rychle kupředu a na Hathawayův film o „Dceři Prokletého Lesa“, na nějž se dnes díváme jako na těžce dosažený technický vrchol, budeme se za několik let ohlížeti stejně jako dnes na první zvukové filmy jako na jímavou vzpomínku z dávných dob.

feuilleton

F. Peroutka:

Sborník k oslavám Máchovým

II.

Konkretní iracionalita v životě a v dílech
K. H. Máchy.

(Od Vítězslava Nezvala.)

Nikdo nám nic nebude povídat: žádné sebelišáctější oslavy nebudou nám moci zastříti, čím a kým byl Mácha. Třikrát sláva jeho deníku!

Hle, co se v něm vyjevuje: žádný šerík, žádná labuť ani Lúna, nýbrž „šest žejdlíků vína“ před Lincem, koketující holky, „veselé srání“ se Štrobachem, pobuřování holek, podivný oděv, „ter turbatus“ po dni, kdy žertuje s milenkou, že svatba nebude, nahánění hrůzy před i po, takřka každodenní přibíjení milenky ke zdi a kochání se pohledy na její obnažování, což nevyloučí onanování příštího rána a lezení za holkami v Neureitrovské zahradě, pohledy na celá rozhalená nadra paní Chmelenské, jež koi dítě... Tyto, ať sebe úryvkovitější životopisné dokumenty (proč si to nezapsal souvisleji!) představují nám dosti jasný obrys toho, co je jen signálem na fantastických věžích hlavního města svobody, zakleté v lidských bytostech a uzamykané stále na zámek.

Jak o tom svědčí předchozí data, mohli bychom o Máchovi říci: *nulla dies sine linea*. Jaký to básník! *Ecce homo!* A jaká to avantgarda! Šest žejdlíků vína — jaká to konkrétní iracionalita, jaká to vzpoura proti společnosti! Onanie — jaký to signál na fantastických věžích hlavního města svobody! Pohledy na celá rozhalená nadra paní Chmelenské, která koi dítě — jaké to duševní přiblížení k mladé generaci, jaké to psychologické splynutí se sextánem! Na tom záleží, aby sextánská intenzita, aby sextánský hlad se neztratily. Pryč s okolováním! Nechť kamarád Teige konečně nazve náš směr pravým jeho názvem: *pubertismus!*

Karel Hynek Mácha zůstával v moci své touhy, a každý, kdo s dostatečným porozuměním si počel ve Freudovi, ví, že není na světě jiné touhy než pohlavní. Aby ji ukázel vždy znovu, tuto neukojitelnou, věčně se obrozující touhu, když ve skutečném životě nebylo dosud podmínek pro její ukojení, tu, aniž by se vzdal nároků na ukájení reálné, jak o tom svědčí předchozí data, budoval si Mácha fantasií cestou svůj svět a přesně podle všech pravidel psychoanalýzy sublimoval svůj pud a stal se básníkem. Psal verše i prosu, aby ukojil svou žádost a přeplnil své dílo symboly ženských a mužských genitálií.

Je sice pravda, že, jak o tom svědčí předchozí data (viz zejména každodenní přibíjení milenky ke zdi, což nevyloučovalo onanův příštího rána), mohlo by se zdát, že ve sku-

tečném životě Máchově vyskytovaly se podmínky pro ukojení pohlavní touhy, ale to je nepochybně nějaký omyl (snad se jednou přijde na to, jaký), neboť v tom případě nebylo by nezbytno pro něho se sublimovat a psát poesii. To by odporovalo základním zásadám psychoanalýzy a proto to nemůže být pravda. Tedy, přes ona předchozí data a přes každodenní přibíjení milenky ke zdi, musíme vzíti za prokázáno, že v Máchově skutečném životě nebylo podmínek pro ukojení pohlavní touhy. Snad to zavinila reakcionářská společnost. Jinak bychom nedovedli vysvětlit, jak se stal básníkem. Zejména nemůžeme připustit existenci ještě jiné touhy než pohlavní a nemůžeme dovolit, aby šosácká buržoasie se dívala na básníka jinak než jako rozšířený a nespokojený chámovod. Protestujeme proti zastaralé psychologii, která z člověka dělá více než přívěšek jeho pohlavního údu a která básníkovy vise vykládá jinak než jako sen krátce před polucí. (Viz Míša Karamazov: „Člověk je příliš široký — já bych jej zúžil...“)

S tohoto hlediska je tedy třeba dívat se na Máchovu poesii, a pak nemůže již v ní býti něco nejasného. Jak často objevuje se obraz hrobu v Máchově díle! Neváhám to vysvětlit. Není pochyby o tom, že sníme za jistých předpokladů a že snová práce bere si k dispozici své symboly z toho všeho, co je nejbliž po ruce, co je tou kterou dobou atmosférou zvláště vhodně uzpůsobeno hrát roli symbolu. Není pochyby o tom, že surrealista XX. století, když bude snít o tom, co ho naplňuje a co není ani labuť ani Lúna, nýbrž nejtajnější místo na ženském těle, bude snít mnohem pravděpodobněji o šterbině forbesu tam, kde snil romantik z let 1830 o konstruktivně méně přesných otvorech hrobových puklin a kde zaostalý troglodyt snil asi o konstruktivně zcela nepřesném otvoru jeskyň. Tady máte vysvětlění Máchových hrobů...

Nelze zastříti, že i Máchova poesie byla dobově podmíněna a snad i poněkud omezena. Psal na příklad příteli: „Abyste byl přesvědčen, že nebudete v stavu se mnou býti, ukáži vám svůj svět: noční tmou neprohlédnou, plížíme se mezi hroby...“ Kdyby se byl dočkal věku konstruktivismu a velkokaváren na Václavském náměstí, byl by tuto větu v duchu doby napsal asi jinak, nepochybně takto: „Abyste byl přesvědčen, že nebudete v stavu se mnou býti, ukáži vám svůj svět: noční tmou neprohlédnou, plížíme se mezi forbesy...“ a přítel by uznal, že není v stavu s ním býti, jako dnes mnozí uznávají, že nejsou v stavu býti se surrealisty, a zastírají to tím, že předstírají, jako by s nimi býti ani nechtěli. Nebo vezměte z „Máje“ Vilémův poslední pozdrav zemi:

„Ach zemi krásnou, zemi milovanou,
kolébku mou i hrob můj, matku mou...“

Ve XX. století, kdy symboly se povznesly k větší přesnosti, by byl možná zvolal:

„Ach zemi krásnou, zemi milovanou,
kolébku mou i forbes můj, matku mou...“

To proto, že v minulém století byl nejbliž po ruce hrob, dnes forbes. Takové věci jako hrob nejsou ani v jednom z Máchových děl dekorací nebo tím, čím skutečně jsou. Jsou to symboly v plném slova smyslu. Na to musíte přijmout čestné slovo Freudovo, Broukovo a moje. Není třeba oddalovat zjištění, že jsou to symboly skrytého sexuálního významu. My surrealisti máme všechny svobody mimo svobodu nevykládat všechno podle Freuda. Je vyloučeno, že hrob by mohl znamenati prostě hrob. Je nemožno, že by někoho mohla pronásledovati myšlenka na smrt, poněvadž je dostatečně dokázáno, že ho musí pronásledovat myšlenka na pohlaví. Zrak muže je pevně a neodvratně upřen na šterbinu forbesu. Básníka pak stavíme na roveň těm, kdo po domech konstruktivní obrazce čmárají. Pryč s „širokou duší“!

V Máchově snu, pojatém do „Krkonošské pouti“, jsou všechny vlastnosti, které dělají jeho poesii tím, čím je. V tomto snu vyskytuje se vrch, gotický klášter, kaplička, procitnuvší zmrtvělí mnichové, tuhnutí a obživování, předstíhání s těmi, kteří již neobživnou, rozlétaající se dveře, hojně prolévané slzy, hlahol ptactva, mísící se ve smutné zpěvy

mnichů: ha, to vše jsou typické symboly pohlavního rázu.

Poněvadž pak všechno na světě buď stojí nebo leží, buď to je živé nebo mrtvé, buď tvrdé nebo měkké, vydaté nebo prohloubené, nic na světě také neujde přichylnosti psychoanalytikově, jestliže si právě na to zasedne. Vskutku bych rád poznal něco, co by bylo poctivě samo sebou a nikoliv pohlavním symbolem. Vezměte třeba rozlétaající se dveře: muž, otvíraje dveře do své kavárny, nečiní tak proto, že by chtěl vejít, nýbrž proto, aby symbolisoval svou žádost a aby dal najevo ženským bytostem, že jest ochoten. Bylo by třeba si teprve rozmyslet, jak vchází do místnosti muž, který nic nesymbolisuje. Skoro se zdá, že by lépe udělal, kdyby zůstal venku, neboť je krajně nesnadno doстати se dovnitř způsobem mravním. Zejména však nechť nejede liftem: vzhledem ke klesání a stoupání liftu nebylo by v duši takového člověka pro zkušeného psychoanalytika už vůbec žádné tajemství. Ostatně podle posledních výzkumů se nesluší ani nositi slaměný klobouk, neboť obrácen představuje otvor, nesluší se abonovati si noviny, (až jsem zapomněl, jak Freud tohle vykládá), chytiti jíti do divadla, neboť, jak zřejmo, toužíš dostati se někam dovnitř, nestydo. Víme také, co znamená běh, který tak často u Mácha se vyskytuje. Snad jenom kdybys umřel, a nic už nedělal a nehýbal se, mohl bys se dostati z dosahu a moci psychoanalýzy a jejich výkladů. Ale to si myslíš jen proto, že jsi laik. Máš smůlu: smrt je nejdůkladnějším symbolem impotence.

Dnes, díky objevům psychoanalýzy, víme, čím jsou a jaký smysl mají dětské otázky, ono věčné „proč“, jež tvoří základ druhého zpěvu „Máje“. Je to víc či méně zastřená pohlavní zvědavost, jež míří v posledních důsledcích k odhalení existence sexuálního aktu. Mácha sám praví: „Odpověď však v většího dílu jsem zapomenul; nezapomenuté však pro jejich hrůznost ani nechci uváděti...“

To, tato hrůza, toto významné mlčení, dokazuje, že otázky týkaly se věcí pohlavních: neboť, co je hroznějšího nad koitus? A tak všechny Máchovy dětské otázky spějí k odhalení existence sexuálního aktu — nic nevádí, že, jsa už dospělý a denně přibíjeje milenkou ke zdi, to všechno už jaksi poněkud znal a nemusil vlastně být tolik zvědav, ani to odhalovat, ani se před tím chvět jako sextán: to jest právě největším odhalením psychoanalýzy a spojeného s ní surrealismu, že člověk věčně zůstává sextánem.

Je-li takové ovzduší celé Máchovy poesie, pak, jestliže kat u něho praví: „Králi, mně schází meč“, víme ihned, na čem jsme a co mu vlastně schází. Stejně, čteme-li něco o ptáčích. V díle, jako je „Máj“, kde všechno je pansexualisováno, kde břeh „objímá“ jezero, kde dvory se „přibližují k bližšímu a bližšímu objektu“, aby „splýnuly v jedno“ za soumraku, kde se „vinou“ stromy ke stromům, kde „pronásleduje milostná vlna vlnu“, není třeba sháněti důkazů o tom, kým a čím byl Mácha. Není jiné metafory než takové, která vznikla z pohlavní žádosti. Zajímavé jest, že v moderní době jsou špatní básníci pohlavnější než dobří, neboť špatní častěji užívají takových básnických přirovnání.

Jako v každém řádném objektu psychoanalýzy je ovšem také v Máchovi kastráčnický děs a oidipická vraždychtivost,

což znamená, že se ustavičně bojí, aby ho někdo nevyklestil, a že miluje matku svou a chtěl by zabít otce svého. Někteří bážliví freudisté se bojí to domyslit. My ovšem patříme mezi freudisty zcela nebážlivé a nejmíň z nás se bojí kamarád Bohuslav Brouk. Nic nám nezabrání říci, že kdekoliv Mácha mluví o lůnu země, myslí ve skutečnosti na lůno vlastní matky. Jeho láska k zemi a vlasti je incestní, krvesmílná. Ustavičně hledá vlast a zemi. Je to symbol, nepozorný čtenáři! Jestliže někdo hledá, je známo, co hledá. A sedlák, který miluje svou půdu, je ve skutečnosti velký nestyda, neboť půda, země jsou ve skutečnosti jen symbol, jen substitute za něco jiného. Psychoanalýza učinila svět velmi zábavným, vynaleznuvši substituci a činíc ustavičně z tisíce různých věcí věc jedinou, jež není ani labuť ani Lůna. Jedna věc je zábavnější než tisíce věcí. Básník zapřisahuje svou milenkou — nejde o substituci? Nezapřisahuje ve skutečnosti svou matku? Tentokrát jsem tak shovívavý k tajemství lidské duše, že se jen ptám, místo abych to přímo tvrdil. Hle, piši, namáčeje pero do kalamáře. Není pero substitute a není kalamář také substitute?

V zájmu všech těchto věcí hanba banální smečce kastrátů se známými potměšilými tvářemi! Ať žije surrealismus! Ať žijí předchozí data! Mácha byl surrealistou životem, sny, poesii i smrtí.

Poznámka o vylhané podobě básníkově.
(Od Adolfa Hoffmeistra.)

Nepoznal byste, Karle Hynku Mácho, svého slova, kterého se zmocnila měšťácká třída, a poznáte je teprve zase, když se ho zmocňujeme my. Zbaveno moci a kouzla, vyhupovalo se vaše slovo mezi dvanácté půllitry jako škytavka... chacha... v salonech se soškami skýtal se paním ke kávě... chacha... nevíce ovšem byl vhod hrdličím hlas... kdyby tak věděli, co ve vaší erotice bylo ještě všechno vedle hrdličina hlasu... Mácha je oslazen... jeho báseň (a hlavně jeho deník) byla smlčena, aby společnost měla svůj milostníček s hrdličím cukrováním... chacha... v měšťácké domácnosti stojí klavír na třech banatých nohách s nedohraným Poemem, bok po boku s odeštanou postelí, pod kterou je nočník... chacha... salon se větrá na neděli... v stříbrníku jsou zavařované třešně a šípkové víno... na starožitných hodinách nedbale visely pánovy šle, když bilo jedenáct... až si Růženka vezme doktora, pojedě do Kupari... chacha... kdyby tak věděli, že básník měl nemanželské dítě... a jak by musil vypadat jeho opravdový pomník...

Chacha, chacha...

Toto je psáno hlavně na památku toho, že jsem byl při tom, když surrealisté oslavovali památku Máchovu. Příloha: jeden libovolný citát z Freuda.

D o s l o v.

Dokud nebyl vydán Máchův deník, dotud nenadešel den skutečných oslav básnickových. Nic nevádí, že „Máj“ byl vydán. Vemte si „Máj“ a nechte nám deník. Neboť jedině tam jsou obsažena předchozí data.

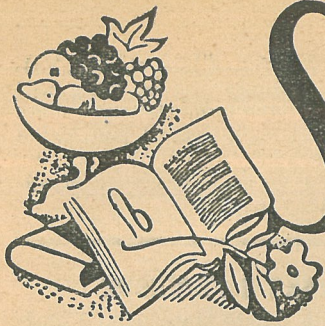
**Los, který bojuje za vaše štěstí
JE LOS TŘÍDNÍ LOTERIE
Přes 1.300.000.000 Kč vyhrál hráčům třídni loterie od převratu**

BOHATSTVÍ

DIPLOMAT

náš nový dopisní papír distinguovaných kruhů vyhovuje nejpřísnějším nárokům vyhraněného vkusu a hodí se znamenitě pro písemný styk s nejváženějšími osobnostmi. Je to bělostný klasický krásný papír s jemným nelesklým povrchem, obálky jsou opatřeny vložkou z šedého hedvábného papíru (aby byly neprůsvitné). Na skladě jsou čtyři velikosti a zašleme k výběru ochotně vzorky na požádání.

KAREL KELLNER, PRAHA, Václavské náměstí 61 — Dlouhá třída 17

BALADA NA ROZLOUČENOU.

Je večer. Stojím u pudy
a venku zvoní klekání.
Sbohem, mé sny a přeludy,
kočky a jejich stenání.
Tak buďte tiše, potkání,
svědkové šilených mých nálad.
Zde máte za své čekání
mých dvápadesát hořkých
balad.

Vy znáte moje osudy.
Což i vám hrůzu nahání
skřípavá píseň pobudy?
I vy jste z ráje vyhnáni.
Je nejvyšší čas na spaní,
dojezte si svůj čerstvý salát
a poslyšte mé pokání,
mých dvápadesát hořkých
balad.

Jen uložte se za sudy.
Což nejste ještě nažraní?
Pryč, ušetřte mě ostudy.
Chci zemřít sám — a v ústraní.
Mě také kdekdo vyhání.
Můj krb už dávno přestal sálát.
Co zbylo z mého nadání?
Mých dvápadesát hořkých
balad.

Poslání:

Skončil jsem svoje poslání.
Smrt jede. Už ji slyším cválat.
Či snad mě přece zachrání
mých dvápadesát hořkých
balad?

Z právě vyšlé sbírky anonymního básníka „52 hořkých balad věčného studenta Roberta Davida“.

FEUILLETON

Miloš Holas:

O JOSEFU ČAPKOVI.

Josef Čapek zaujímá zcela zvláštní místo v české literatuře. Řekněme to drasticky: není spisovatel. Neříkáme to jako pohanu nebo osočování. Ba naopak. V hierarchickém žebříku literárních pojmenování klade ho výš, a hodně výš. Není spisovatelem v tom běžném slova smyslu, a užijeme-li paradoxu, je spisovatelem příležitostným. A zase to nemá nic společného s oněmi okresními vzdělanci, kteří rozcupávají žaló a chvalo zpěvy, když slavná osobnost nějakého poslance navštíví svůj volební kraj, nebo když je nějaké výročí smrti, třeba Karla Hynka Máchy. Příležitost Josefa Čapka znamená onu chvíli, kdy už nemůže mlčet, kdy vnitřní přepětí přemůže jeho váhavost a kdy chtějí nechtěj muset se již chopiti pera, aby ventiloval tento přetlak, tento spánek plný snů, jako strom na jaře uniká přepětí mízy rašením. Hned na počátku své nové knihy Kulhavý poutník (vydal Borový, Praha 1936) to Josef Čapek sám přiznává: „Už déle jsem v sobě nosil hodně nepevný a stále odsunovaný záměr, či spí-

Úspěšný autor

Pohrdání úspěšnými autory nemůže míti jiné zřídlo než závist. Zapomíná se, že budoucnost si své oblíbence vybírá mezi autory úspěšnými, nikoli mezi autory, kteří byli za svého života neznámi. Je ovšem možné, že neznámý autor má nesmírné nadání, ale budoucí pokolení o něm nebudou nic vědět, protože jeho dílo vůbec nepozná.

Somerset Maugham

Švédský kritik o válce s Mloky:

E. R. Gummerus: Současné lidstvo v šaškově zrcadle*

„Je staré pořekadlo, že se nemá mluvit o provaze v domě oběšenčově, což patrně znamená, že není hezké dotýkat se corpu delicti v přítomnosti dotyčného. Ale může to také znamenat radu, aby se nemluvalo o hříchu s hříšníkem tak zatvrzelým, že se už ani k hříchu nezná. Je-li pak také tak prospěšné mlčet, je jiná otázka. Mlčení není ani zdaleka vždycky důkazem mravního zdraví u kterékoli ze stran — spíše opak. Alespoň to platí do jisté míry o současnosti. Té se nelíbí, když se mluví otevřeně o provaze v jejím domě a bohužel je zřídka kdy nucena to slyšet. Kdybychom měli soudit podle vzácnosti pravé satiry — donedávna se zdálo, že už skoro vyhnula — žili bychom

zajisté v neobyčejně zdravé, neobyčejně šťastné a poklidné době. Do jisté míry v skutečné Arkadii v přirovnání na příklad s barbarským šestnáctým věkem, kdy satirikové jako Macchiavelli, Aretino nebo d'Aubigné karikovali epochu tak ostrým perem. Ve skutečnosti jsme dospěli mnohem dále, tak daleko, že je otázka, zda současné lidstvo už vlastně není necitelné vůči jemným šlehům satirikovým, sladce jsouc ukolébáno do své moderní nirvány ukolébavkou radia. A když se vytrhneme ze spánku k nějaké drobné diskusi, o nemravné literatuře, o své vlastní padlé duši, která bude pohodlně spasena v Oxfordu, o vyděděncích společnosti a nastávajícím sensačním ragnaröku, běháme všechno tak čacky vážně, naprosto nejspouze si vědomi své vlastní nevyzpytatelné směšnosti. Moderní lidé jsou

* Tento článek, který zde přinášíme v překladu E. Waltra, byl uveřejněn 11. t. m. ve švédském listě Nya Dagligt Allehanda.

že jen nezávazné pomýšlení, že — napíšu-li kdy ještě něco, čemu se říká knížka (neboť kniha se mé nerozhodnosti jevila příliš náročným úkolem), bude to něco o kulhavém poutníkovi. Tato váhavost.“ Podtrhli jsme slova: nepevný a stále odsunovaný záměr, spíše nezávazné pomýšlení, nerozhodnost, váhavost. To znamená: Kdyby byl Josef Čapek spisovatelem, nebylo by v něm té váhavosti, nemohl by mít nepevný a stále odsunovaný záměr. Musil by si vzpomenout fabuli, zápletky, dobrý nebo tragický konec příběhu a psát a psát. Nečekal by na vnitřní příležitost, na nutnost vnitřního tlaku. Psal by prostě romány.

Josef Čapek však nikdy nenapsal romány (i když se stínu kapradiny někdy tak říká), a jeho knížky — mluveno terminologií jeho bratra Karla — jsou po čertech vzácné. Lelio, Pro delфина, Stín kapradiny, Kulhavý poutník. To je vše. Nebo tři další: Málo o mnohém, Nejskromnější umění a divadlo Země mnoha jmen potulují se na břehu, kam nespádá naše kompetence.

Josef Čapek, poněvadž nenosí krunýř, který v přihlašovacích listech v rubrice charakter nutno vyplnití slovem spisovatel, odhodil ve všech svých knihách závaží fabule i děje a vydal se na pout dobývat zakleté

zámky jen na úhoru slov a myšlenek. Mohl tak učinit jen z naprotého, neliterárního pocitu volnosti a svobody, z onoho suverénního pocitu, jenž obrací se zády ke konvenci a tvoří si svůj vlastní, ničím nezávislý svět. Odtud onehdo nedostatek běžné popularity a onehdo trapně pokrivený názor, že se vydral na povrch nadlehčován křídly svého proslaveného bratra. Budiž tím však je víc pro ty, kdož znají jeho nenápadnou, ale ryzí cenu, kdo se ho naučili milovati.

Bylo již řečeno, že svět Josef Čapka je svět sám pro sebe a autojím prochází se skloněnou hlavou a přece obzíravýma očima, zaposlouchán do jeho tajemných dějů, vztahů událostí, prochází jím pozorně a pomalu a ne jinak, než to činí Kulhavý poutník. „Občas se pozastaví, když se ta kratší noha malínko či více připomene; usedá třeba u příkopu, což je docela dobré místo k zastávce, neboť příkop je vždycky tak trochu průměrem světa a života, nebo se posadí do stínu pod velkým stromem, jehož listí se třeptá a šepotá dolů k zemi, do šira kraje i vzhůru k velkoduchému blankytu, a zde tedy odpočívá, aby nespěl příliš kvapně, aby si poodechl a při tom se porozhlédl. Tu, nabíraje na silách i na vděčnosti odevzdaném poklidu, nabírá úkazy veliké, jako jsou nebesa a dálky, a současně velmi drobné, jako

Josef Čapek:

Tentokrát k hudbě — ale také k jinému*

Byla v listě anketa o potřebě moderní lidové písničky, tedy — řečeno modernější řečí — lepšího, jaksi umělečtějšího slágru. Je to při dnešním rozsahu i obahu rozhlasového vysílání otázka jistě dost závažná, jejíž značně výrazné a ne zrovna moc potěšlivé ohlasy známe ostatně z projevů spokojených i nespokojených posluchačů rozhlasu, čeho je v jeho programech třeba víc: vážné či lehké hudby. Mínení jednoho z účastníků té ankety tu zasluhuje být zaznamenáno; je to jeden z těch, kterým to dělá dobře a kteří považují za potřebno mluvit o vážném umění poněkud ironicky, s netajenou antipatií: „Má se vážný tvůrce laskavě sklonit k všedním, běžným starostem doby a zájmům »ostatních« lidí, nebo má zůstat na svém posvátném podstavci svobodného, nadčasového tvoření? Demokracie je jistě daleko toho, aby brala umělcům tvůrčí svobodu, ale bude jistě ráda, zdemokratisuje-li se leckterý aristokratický duch tak dalece, že přispěje svým vzácným uměním k poznání vkusu a duševní úrovně ubohých občanů, kteří nemají tušení o vyšších duchovních hodnotách a cílech pravého uměleckého tvoření, a kteří netuší, které asi nezbytné potřeby umělce pučí a k čemu.“ Je to charakteristické mínění, a pro mnoho lidí, hledajících argument pro svůj nulný vztah k vážnosti umění, jistě i hodně sugestivní. Ale na této úrovni nedá se ve skutečnosti věru už celkem nic říci. Taková ubožá občane, „kteří potřebují povznesení vkusu a duševní úrovně, jelikož nemají tušení o vyšších duchovních hodnotách a cílech pravého uměleckého tvoření a ani netuší, které nezbytné potřeby umělce pučí a k čemu“, jsou tedy už na tom tak, že jsou vůči duchovním hodnotám pravého uměleckého tvoření — a i jiným hodnotám duchovním — prostě imunní. „Netuší a nemají tušení“, to edy jsou na tom opravdu hodně le, protože nějakého tušení o duchovních hodnotách umění musí člověk v sobě už nějak přirozeně mít, to se nedá nikomu natušit. Nějaké to tušení o duchovních hodnotách umění musí v sobě mít i čtyřleté dětičky ve škole, když zpívají „Čiže, čižečku, stádku malíčků“, a kdo nedovede vtušit, které asi nezbytné potřeby pučily třeba Bedřicha Smetanu a k čemu, tomu je celá Promdaná nevěsta houby platná. Takovými ubohým, nic netušícím lidem, kteří „o vyšších duchovních hodnotách a cílech uměleckého tvoření nemají tušení“, není žel bohu pomoci. Těm nezbytvá než kochati se na melodii a textu takové nějaké písničky jako „To se nám to válí, myslivečku malý“, neboť zde se mohou podle svého vkusu a duševní úrovně všech duchovních i uměleckých tušení docela hladce obejt a je to.

* Přetisk z posledního čísla uměleckého měsíčníku „Život“.

děti — nemusíme se dovolávat výsledků amerických výzkumů i o jejich inteligenci — umělé a perversní děti a nedostává se nám smyslu pro absurdno a neforemno, což je začátek sebekritiky. Proto máme tak málo satiriků — nerozumíme jim. To je to nejhorší. Ne, že s nimi nesouhlasíme.

Proto je Čapková „Válka s Mloky“ nejen ryze literárně radostným zjevem. Nemáme každý den štěstí čísti zdánlivě tak nevinné, ale v jádru tak zdrcující a vážné vylíčení naší současnosti — naposled nám Aldous Huxley poskytl to potěšení v knize „Ty krásný nový světe“. Snad se to zdá nasvědčovat novému probuzení — „Válka s Mloky“ prý měla senační úspěch ve spisovatelově české vlasti, má-li to hlubší význam. Čapek nastavuje ve své knize šaškovy zrcadlo moderní době v rámcích spíše fantastické utopie než utopické fantasmie, a důžno říci hned, že skvělejší fantasmii si lze těžko představit. „Válka s Mloky“ se začíná (je vlastně škoda jen o ní referovat) historií o starém kapitánu van Tochovi... (násle-

duje obsah a některé ukázky textu).

Netroufáme si říci o „Válce s Mloky“, že je Čapkovou nejlepší knihou, s hlediska ryze literárního, ale má do sebe beze sporu bohatství fantasmie, satirickou a parodickou sílu, lehkou, ale zároveň sžíravou vervu, která jí staví velmi blízko klasickým mistrovským dílům tohoto genu.

Způsob, jakým persifluje naši současnost, lze srovnat jen s Huxleyovým „Brave new World“. Čapkově se možná nedostává bystrého intelektuálního anglického spisovatele, jeho logické stringence a posupné britkosti, ale má více ryze lidského humoru, mělí a méně abstraktní citlivosti, hlubší humanitu Středoevropana, která by nám snad měla být bližší než anglosaský commonsense. Ale v jádře je Čapková satira neméně britká než Huxleyova, i když je lidštější a tudíž méně pesimistická. „Válka s Mloky“ vyúsťuje v sebeobžalobu, která je i výstrahou i povzbuzením. Má nám co říci: slovo, jež by nemělo zapadnout pod parodický šklebící se masku.

Čapková „Válka s Mloky“ je mimo pochybnost jednou z nejpoutavějších knih a ve svém genu z nejlepších, jaká už dávno nevyšla. Dotvrzuje postavení spisovatelovo jako jednoho z nejvýznačnějších autorů

evropských v této chvíli. „Válka s Mloky“ by se měla čísti nejen jako humoristický román fantastický, nýbrž i jako kniha hlubokého aktuálního obsahu. Mohl by se jí předpovědět významný úspěch.“

Dr. Josef Brabec: Dílo Miloše Jiráčka a Pantheon

Miloš Jiránek umřel poměrně mlád. Tragická smrt srazila ho předčasně v jeho rozletu, jemuž nelze upřít geniálnosti. Byl přece jen jedním z těch snivců a buřičů, kteří prý bývají miláčky bohů. A právě v této tragice vytryskne nadčasová krása Jiráčkova uměleckého díla, díla, které ve vývoji našeho národního umění představuje syntesu světovosti a národní bytosti. Neboť Miloš Jiránek se učil dobře z minulosti pro přítomnost a budoucnost. Bedlivě splňoval kulturní odkaz a program češství, jak jej našel u zbožňovaného Nerudy a milovaného Havlíčka: národní kosmopolitismus. Dílo Miloše Jiráčka je odrazem zápasů za tento program, v němž se projevovala nezměrná

láska tohoto statečného a mužného světoobčana k rodné zemi. Z rodného Podřipska přinášel si pozdější milovník tlumených barevných harmonií protestantskou vážnost a hloubavost, jež mu jen pomáhají ve školských letech v Praze získati rozsáhlé vzdělání, které mu ve školení u Hynaise a Pirnera usnadňuje cestu k novým mezníkům životním. A pak přichází Mnichov se svým bohatstvím uměleckých krás, ale přímo osudově zasahuje Paříž, Mekka českých umělců oné doby. Tu si intelektuál a sensitiv, malíř a spisovatel a zároveň nyní již temperamentní Pařížan uvědomuje kulturní funkci umění, z níž hodlá co nejvíce vytežit. Proniknuv všemi taji a odstíny francouzské umělec-

je třeba ptát nebo jen motýl. Takto tedy tou kratší, méně hybnou nohou, kterou je při své pouti životem postižen, bylo mu zase něco přidáno: jako tu svou kratší nohu, tak zase i některé věci života a světa pocítuje o něco připomínavěji a silněji.“

Nebylo možno necitovat byt i delší pasáže, neboť v ní je obsažen úplný zorný úhel Josefa Čapka, ne spisovatele, ale básníka lidského hoře a smutku, krásy života i dychtění a sílněji.“

Nebylo možno necitovat byt i delší pasáže, neboť v ní je obsažen úplný zorný úhel Josefa Čapka, ne spisovatele, ale básníka lidského hoře a smutku, krásy života i dychtění a sílněji.“

Josef Čapek vstoupil do české literatury po účasti na Krakonošově zahradě, již napsal společně se svým bratrem, samostatným svazčkem próz, nazvaným Lelio. První stejnojmenná próza vznikla roku 1914, poslední z nich, Syn zla, roku 1916. Prózy z let 1917—23 seskupil pak Josef Čapek pod společný název Pro delfína. Jak se jeví v těchto prvních pracích autor? Jsou jeho prózy běžné povídkové útvary, to, čemu se říká novela, a to, co má tradiční literární řád? Vůbec ne. Josef Čapek, pohrdnův jakýmkoliv dějem, vyzpíval v Lelii halucinační proud životní hrůzy, úzkosti, smutku a hoře, chuchvalcovitou směť temné osudovosti a bezmocné bezmoci, naléhavé, nezměrné a bez hranic. „Ta hynoucí tvář je tvá; utpíne ji označilo a na čelo její položilo stín křivd, dosud nesplacených.“ Nebo: „Vše, co žije, je bázeň a zjitření.“ Od první povídky do poslední, v kruzích stále a stále sevřenějších, od prvního slova, té smutkem prosycené knížky, do poslední, jako by ses díval někde do hlubiny, stojaté, hrozné, všechno podemílající, ničící, dusící. Jisté ne náhodou bylo jedné z těchto povídek předesláno dvojverší Baudelairovo, dvojverší stejného ladění a stejné extaticky vyřeštěné: „Pryč z hrůzy té, pryč z bídy, z bolů všech mne odvez, vagon, mne odnes, lodi, hbit.“ Již zde můžeme poukázat na paradoxně připomněnou „příležitost“. Ano, tady se zpívá, tady se zoufá až tehdy, když je blízko k zalknutí a kdy každé slovo osvobozuje vnitřní stráž a ulevuje nákladu příliš těžkému.

A stejného ladění a úhozu je i souhrn dalších povídek Čapkových, nazvaných Pro delfína. S tím malým rozdílem, že mezi temnými stíny sem tam problematice i jasnější paprsek, něžnější pokynutí, cosi víc pozemského a lidsky reálnějšího, než byly kosmické a mystické mlhoviny Lelia.

Není pochyby, že k těmto zpěvům se vůbec nehodila epika, fabule, dějový sujet. Vyzpívat bolesti z bytí nelze objektivním popisem šatů člověka nebo vylíčením vzhledu nábytku. To, co musil Josef Čapek říci, šlo říci jen baladickým útvarem lyrickým, ne jiným a právě takovým, jaký si vynášel autor. Těžkou, hlubokou melodii vodních tůní, větami a umnými periodami stroje přidruženými, váhavými a do sebe samých zaposlouchanými. Čtu-li Lelia, vůbec mám dojem, jako by každé slovo mělo ucho nebo nějaké zařízení na přijímání zvuku a kolem sebe naslouchalo. Co slyší však, zdá se, že je jen ticho, mrtvo, nic.

Jinak (jen poněkud jinak) tomu je již v knížce Pro delfína. Řekl jsem již, že v ní se Čapek poněkud přiblížil k lidské skutečnosti. Zde již čirá lyrika je více a více nahrazována řídkým řešením epickým, již tu nalézáte jakés takés situace a scény, zlomkovitě sice a úryvkovitě, ale přece již reálné.

V další knize Josefa Čapka, pojmenované Stín kapradiny, je již obsažena fabule. Dva hoši, posedlí pytláckou vášní a přistižení hajným ve chvíli, kdy skolili srnce, zaskočení nenadálou situací, ubíjí hajného. Pak prchají před restající spravedlností, až jsou obklíčeni a zastřeleni. Zde by se zdálo, že autorovi již šlo o skutečný epický příběh, o osud dvou mladých lidí, jejich vášně, zločin, trest. Zdáni však bylo v klamně. Josef Čapek se tu jen vklulil do dvou bytostí postižených strachem a hrůzou z vlastního a prohánaného bytí, a jejich ústy, jejich psychickými stavy vyzpívává úzkost svého vlastního nitra.

Nazvěme Stín kapradiny povídkou a jednou z nejlepších povídek v české literatuře vůbec. Co slovo, to hmátnutí na dokonalost a krásu. V žádné české knize se dosud ne-

objevil les v té podobě, jako v této knize Josefa Čapka. Les-tělo, les-mozek, les-člověk. Les viděný jako malebné panorama přírody a současné jako živá hmota. Les, dobrý přítel a matka a současně les-soudce, hrozný zpovědník a nemilosrdný kat. V málokteré české povídce stávají hrůzy, úzkosti a šťvaného zmatku byly podány s takovou intenzitou a s tak naléhavou sugestivností, jako ve Stínu kapradiny, a stejně málokde bychom našli tolik touživé něhy, útlé melancholie, hřejivého doteku vnsných světů. Zločin, o který ve Stínu kapradiny jde, není tu traktován jako zvířecí kalkul, jako výpočet mstivosti nebo ziskuchtivosti. Mnohem prostěji a mnohem lidštěji vyplývá z nenadálých situací, z vášně, strachu a obrazného milostného obloučení. Iracionalita lidského já dostává se takto do nového světla, do světla šalebného mámení. A do zvěděti se poslední lidskou pravdu, dopídití se vlasečnic a kořínků této pravdy, to je důvod, proč Stín kapradiny byl napsán a musil být napsán.

A zase pokračovala cesta Josefa Čapka směrem k ještě větší konkretnosti. Zde již najdete celé úseky psychických stavů podané čistě epicky, ne tedy myšlenkou, obrazem, ale vnějším projevem, posunem těla, ruky, dějem. Ale ten nejspodnější proud nepřestal být lyrický. Krása a hrůza v něm zpívají stejně jako dříve, jako vždy u Josefa Čapka.

Nedávno vyšla poslední kniha Čapková nese název Kulhavý poutník. Autor o ní praví v předmluvě: „Poutník znamená cestu, cesta může znamenat různá setkání. Jeho dobrodružstvím je to, co na silnici života potkal. Bude to tedy kniha setkání. Setkání, ale ne činů: a to setkání dokonce naprosto nevýjimečných, tak nevýjimečných, jaká může mítí vůbec každý. Nehodlám zde totiž mluvit o něčem, co nikdo nezná, nýbrž právě o tom, co všichni znají. Co nikoho neudiví ani nepřekvapí, a co se mnoha lidem ani nezdá hodno pozornosti a úvahy.“

Tedy obecný vnitřní život každého z nás, vnitřní život kulhavého poutníka, který je zástupcem všech

lidí, jakýsi mikrokosmos v kosmu. Duše ve velké světové duši. Probadati, prozářiti, proniknouti jí, to je úkol, před který se postavil Josef Čapek svým posledním dílem.

„I vyšel jsem od sebe sám a ohlédati se počal, mysle, odkud a jak začít.“ Toto úvodní motto, vybrané z Komenského Labyrintu světa, není náhodné. Zde i tam poutník pozoruje lidské bytosti a nazírá je zorným úhlem svého životního názoru. Zde i tam nalézáme zpytování svědomí vlastního a obecného, zde i tam vane bolestný vítr krásy.

Opět bez fabule, jen v myšlenkovém utřídění, sunou se před vámi obrazy smutku, hoře, bolesti, naděje, lidství. Plynutí času a úzkost z nenávratného. Těžkomyslnost, urputnost, ale také líbeznost, spanilost, dychtivost. Tedy jakési spektrum lidského prototypu, filosoficky obzirané, básnické povyšované. Je tu řada kouzelných meditací o růstu člověka, o umění a literatuře, o bohu, tůně hlubin a šipky výšin ojíněné tajemstvím a touhou po poznání. A to všechno podáváno ne mystickou symbolikou, ale pokud možno co nejkonkrétněji, demonstrováno na obecných dnech a věcech.

Lelio byla kniha těžkomyslného pesimismu, z kterého nebylo ani úniku, ani záchrany. I Kulhavý poutník nese toto signum. A přece tu najdete odstavce velké a silné naděje, odstavce čistého lidství a životního přítakání, řádky odvážného dychtění.

A tato barevná spektra nemohl vypsat nikdo jiný, než velký básník, básník analytik, neuspěchaný, kulhavý a zamyšlený, poutník, který měl hrđinskou odvahu dotknouti se „různých rejstříků varhan bytí“. Jen tak mohl z bolesti, marnosti, nicoty a dychtivosti vykřesat ony jiskry krásy, jež zažehly ve svém souhrnu celou knihu.

Josef Čapek je básník nečasový a nadčasový. Písmák a mudrc, který v překotném letu krvavých a vražedných dní měl sílu přidržeti se kulhavého kroku, přímo a soustředěně zahledáti za hranice toho příliž chvílového a lidského, aby, zahlednuv hvězdu, nezapomněl na člověka. Obecného člověka. Sebe i nás.

(Útok.)

NOVÁ VYDÁNÍ ÚSPĚŠNÝCH KNÍH.

K. M. ČAPEK-CHOD: VILÉM ROZKOČ. 3. vydání. Román o lidském i uměleckém zápase sochaře a bohéma Viléma Rozkoče, který pod názvem totožným s jménem hrdinovým, K. M. Čapek-Chod, tvoří i vydává na vrcholu svých tvůrčích sil, řadí se závažností uměleckou i obsahovou k těm románovým dílům robustního epika, které jednak nesou klenbu jeho epické slávy, jednak dávají sytý, plný, všestranný a živý obraz Prahy. Jak to kdys' pověděl významný český kritik, hodnotící po smrti básnickově v listopadu 1927 jeho dílo: „Na vrcholu svých básnických sil stvořil nám K. M. Čapek-Chod, sám venkován, pozorující Prahu stále úrodným pohledem tvůrčí zvědavosti, konečně pražský společenský román, dávno želaný...“ Je-li závěr „Viléma Rozkoče“, román „Řešany“ románem uměleckého vítězství, umělecké i mravní čistoty bohémského sochaře Viléma Rozkoče, pak jest toto dílo písní mládí, které překypuje jednak životními silami, jednak odvahou mladě tvůrčí a nevázanou. Právě zde jsou ty nejsympatičtější znaky Viléma Rozkoče, jehož život a charakter i celé prostředí, v kterém Rozkoč rostl, lidsky i umělecky, a v kterém se vyvíjel, sváděje prudký zápas s nezkrutitelnými pudy a živly, jimiž jej poznamenalo velkoměstské předměstí, postihl, vyhmátl a vykreslil K. M. Čapek-Chod rukou přímo sochařsky pevnou a jistou. „Vilém Rozkoč“, který je svým mladším z děl K. M. Čapka-Choda nejbližší mladším generacím, vychází jako na zavolanou, aby právě jim připomněl epika, který v pozdizimu svého života, na jeho slunci, dal vyzrát v epický tvar, ne nepodobný těžkému hroznu, systému v barvě, kypícím štavami, právě vši jeho nespoutanosti a odvaze. Kniha oproti předchozím vydáním je zlevněna o celou čtvrtinu. Stojí Kč 45.—

JAMES HILTON: SBOHEM, PANE PROFESORE! 11. vydání. Rozkošný románek Jamesa Hiltona „Sbohem, pane profesore!“ byl jednou z vítězících knih v loňské anketě „Lidových novín“, a nyní již vychází v 11. vydání. Což je fakt, který nelze mlčky přejít, neboť nám napovídá mnoho o vspělosti vkusu českých čtenářů, dovedli-li si tak zamilovat Hiltonovo srdečné humorné a jadrné vyprávění o podivínské i svérázné postavě anglického profesora Chipse a zachytit živě i názorně celé ozvušší anglického života středškolského před i za války. Kniha stojí Kč 16.—

TUŽKA NA OBSLUHU JEDNOU RUKOU — to se snadno řekne. Nikdo však nepomyslí, jaké spousty práce a námahy bylo třeba k rozřešení tohoto problému, způsobem tak ideálním a jednoduchým, jak se to zdařilo u tužky MEPHISTO-Selfactor na obsluhu jednou rukou, továrny na tužky KOH-I-NOOR L. & C. Hardtmuth. Uvažte: Tužka MEPHISTO-Selfactor jest pouze 7 mm s í l n á! Z toho odpadne na sílu stěn 2 mm, takže na mechanismus připadá pouze 5 mm síly!

linající, prostupující universalismus, jenž se tu účelně a záměrně vyrovnává s nacionalismem. A proto opět: Mácha, Němcová, Hálek, Šolc, Gellner, Shakespeare, Goethe, Keats, France a zase Jiránek. Ano, intenzivní výměna kulturních statků prodchnutá údělem lidského dobyteltví světového — kulturní syntéza, ke které nás vybízí naše historické i zeměpisné postavení, český evropeism — toto světové poslání prakticky uskutečňuje důsledně a neochvějně Pantheon. Tento universalismus odpovídá i filosoficky smyslu češství, oné humanitě, jak ji realizoval svým činem Masaryk, humanitě, jak ji geniálně preludoval i duchový orchestr Pantheonu. F. X. Šalda, mluvív kdysi o tomto poslání středu, pravil, že syntetická myšlenka, která předejme toto slučování, nepochodí špatně. Praktický důsledek programového snažení Pantheonu to jen potvrzuje. A proto jen více a více těchto oken do Evropy, jimiž se vpuští světový vzduch.

Karel Polák: Poláčekův humor.

K a r e l P o l á č e k : O k r e s n í m ě s t o. Vydal Fr. Borový, 325 stran, cena 30 Kč.

Celou svou dosavadní činností humoristickou, zvláště však vážným kriminálním románem Hlavní přelíčení, projevil Karel Poláček, že jeho humor není samoúčelným vtipkovaním. Aťsi vyvolával pan Načeradec nebo pan Selichar nebo pan účetní Michelup salvy smíchu, vždy jsme se museli dívat těmto postavčkám do nitra, a toto nitro nebylo prázdné, nýbrž skrývalo se tam pod komickým zevnějškem mnoho smutku, který je údělem dětí své doby. Ale nikdy snad to ještě nebylo při humoristickém díle Poláčekově tak patrné jako teď, když zahajuje románem O k r e s n í m ě s t o cyklus románů válečných, v nichž další kniha bude prý se jmenovat H r d i n o v é t á h n o u d o b o j e. V prvním díle cyklu se válka začíná až na konci, náhlým úderem — ano, je to protějšek „Úderu“ Boženy Benešové. Okr. městem Poláčekovým není ovšem nijaký smyšlený jihomoravský Revinov jako u Benešové, nýbrž jedno skutečné město ve východních Čechách, které dobře poznají jeho rodáci a obyvatelé, ať trvalí, ať dočasní. Ale ovšem jde i Poláčekovi o typisaci, při níž rodák a příslušník docela jiného okresního maloměsta žasne, do jakých podrobností

si byly naše Kocourkovy před válkou podobné. Neboť podrobná dokumentárnost, to je jedna z hlavních ctností Poláčkova vyzrálého realismu v podání. Prostředí, typické figurky, jejich řeč, gesta, náplava okrašlujících znaků, na př. v časových písničkách, to jest všude důkladně studováno, jistě podle skutečných modelů, ale s uměním typisačním.

Neboť Poláček jest při tom básníkem. Poznáte ho už v prvních větách, kdy si otvírá okno do svého okresního města v místě nejpoprvěřnějším, v městském chudobinci. A za všechny postavičky městských honorací, které se roztahují v popředí na náměstí a na hlavních ulicích, a proto ovšem i v Poláčekově líčení, nedáte toho nerudovského žebráka, který je viděn s humorem, ach, tak dravým, tak nelitostným, tak smutným. Ubohý červ, bídný výtvor pyšné měšťácké dobročinnosti, který se smí, ne, musí jen dívat, jak měšťtí synkové ohmatávají městské slečinky, jak páni dobrodinci chodí s marnými pokusy porušit počestnost do hamejzu „na rybně“, a jemu nezbývá než nenávisť mravokárnictví, vyrážející v sadisticky trýznivém, trýznivé ukájejcím „nasekat na holou!“ Kolik lidské bídy, kolik soucítění lásky k ní skrývá se v těchto „humoristických“ líčeních, jejichž humor vám chce na povrchu zobrazit nekonečnou nudu, prázdnotu a plochost maloměsta, a při tom vám zesudlu prozrazuje, kolik nesmyslné a zbytečně prožívané tragiky se ztrácí každodenně ve všedním životě maloměstáků. Jak bídní jsou lidé, jejichž tragika se hodí jenom k humoru! Jak smutný jest tento humor! A právě tato jeho vlastnost je snad schopna tvořit nejen nové romány, nýbrž i nový život, je schopna osvobodovat. Všem maloměstákům by měla být tato kniha denním chlebem.

Děj knihy? Poláček napsal podle pravdy knihu o životě, kde se nic neděje. Dokud nepřijde válka. Zdá se sice, že jí uhodil Poláček své maloměstáky příliš náhle. Že tak rychle ze své tuposti po sarajevském atentátu neprocítali. Ale snad nebylo tempo vzruchu všude stejné. Čekejte teď, zdali se válkou a svobodou v okresním městě něco změní. Pokušení prorokovat odoláváte velmi těžce, ale další knihu Poláčkova cyklu budete očekávat s horečným napětím. Neboť toto maloměsto vás poznamenalo jednou pro vždy.

(Právo Lidu 15. XI. 1936.)

REMMELE H.:

VÝSTAVBA SSSR VE SLOVĚ A V OBRAZECH

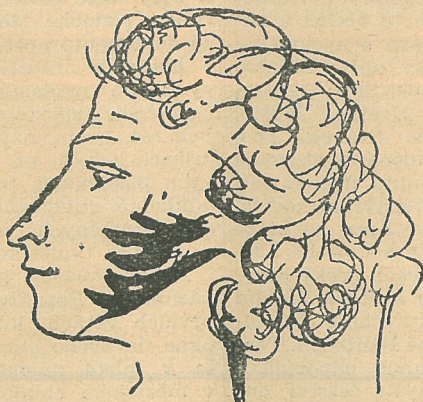
310 STRAN 4° FORMÁTU. — STATISTIKY, DIAGRAMY, HLUBOTISKOVÉ PŘÍLOHY

Pouze Kč 20.—

U všech knihkupců. — Nakladatelství K. Borecký, Praha II., Soukenická 8

1837

1937

Čtyřsvazkové jubilejní vydání

VYBRANÝCH SPISŮ A. S. PUŠKINA

Za redakce A. Béma a R. Jakobsona a za účasti vynikajících překladatelů: p. Eisnera, O. Fischera, J. Hory, P. Kříčky, B. Mathesia, S. Pirkové, F. Táborského a A. Teskové

<p>Sv. 1. LYRIKA Výbor 150 Puškinových básní, z nichž většina je přeložena po prvé.</p>	<p>Sv. 3. DRAMA Boris Godunov, Scéna z Fausta, Skoupy rytíř, Hodokvas v době moru, Mozart a Salieri, Kamenný host a j.</p>
<p>Sv. 2. EPICKÉ BÁSNĚ Evžen Oněgin, Cikáni, Hrabe Nullin, Měděný jezdec, Pohádky a j.</p>	<p>Sv. 4. PRÓZA Z povídek I. P. Belkina, Piková dáma, Kirdžali, Černoch Petra Velikého, Egyptské noci, Z kritických článků atd.</p>

Výbor spisů A. S. Puškina bude opatřen úvodem, komentáři a poznámkami, portretem, autogramem a pod. Každý svazek bude mít asi 250 stran formátu 13×20 cm, tištěných na drahém papíře. I. svazek „Lyrika“ vyjde ještě do vánoc, ostatní v roce 1937. Cena jednotlivého svazku 35 Kč, váz. 45 Kč. Zároveň vypisujeme výhodnou subskripci. Kdo se přihlásí k odběru celého souboru (všech 4 svazků) nejpozději do 15. prosince 1936, obdrží všechny 4 svazky za 100 Kč, váz. za 140 Kč. Žádejte podrobný prospekt, který dostanete zdarma

u knihkupců a v MELANTRICHU, Praha XVI., Husova 20

K 25. výročí úmrtí
Miloše Jiráňka
byly vydány tyto publikace:

Miloš Jiránek:

LITERÁRNÍ DÍLO

Uspořádal, úvodní studii a poznámkami opatřil
Ladislav Jiránek.

OBSAH: Korespondence, kniha Dojmů a potulek, studie o Mánesovi a Schwaigrovi, výběr drobných prací, rukopisné fragmenty a poslední listy. 668 str., 15 příloh. 50 Kč, váz. 60 Kč.

Vyšlo jako 100. svazek edice **PANTHEON**
FR. BOROVI

Kamil Novotný:

MILOŠ JIRÁNEK

Zhodnocení práce a typické ukázky z nesmrtelného díla Jiráňkova. 1 barevná a 33 černé reprodukce. Vyšlo jako 10. svazek **PRAMENŮ**, sbírky dobrého umění. Cena kart. výtisku 15 Kč.

MELANTRICH

U všech knihkupců

NOBELOVU CENU 1936

dostal

E. O. NEILL zvaný

AMERICKÝ SHAKESPEARE

Z jeho hervydáno:

ANNA CHRISTIE - - - - Kč 13^{.-}

CÍSAŘ JONES - - - - Kč 8^{.-}

FARMA POD JILMY - - - - Kč 13^{.-}

U knihkupců **V PONORKOVÉM PÁSMU** Kč 6^{.-}

B. M. KLIKA, s. s. r. o., Praha II, Národní 36

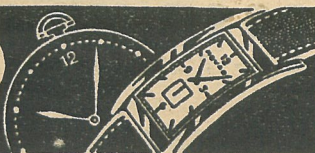
Kdo chce psací stroj

PORTABLE (KUFŘÍKOVÝ) ?

Prodáme několik továrně nových strojů Portable s úplnou písemnou zárukou, hluboko pod cenou, z důvodů skladových.

Gener. zást. psacích strojů, Praha XII, Přemyslovská 26

MOVADO
PRECISNÍ HODINKY - SVĚTOVÉ POVĚSTI !

Loutky, divadla

zn. JEKA v la provedení
a levně u výrobce

Jan Král, Praha VI,

Na Slupi 13 (T. 344-96. Ceník zdarma)

